

דוח ממצאי הערכת: מענק 'קשת'

מוגש על ידי 'מכלול'
יחידת הערכה ומחקר
קרן שלום

חוקרת ראשית: ד"ר עדי לוי-ורד
עוזרת מחקר: אילה ליאור

שותפים לביצוע מחקר ההערכה:

- אסתי אליאס, מנהלת תחום מעטפת ותמיכה במשפחות ועבודת המחלקות לש"ח, שירות משפחה, קהילה ואומנה, אגף קהילה, מינהל מוגבלויות, משרד הרווחה והביטחון החברתי
- ד"ר עדי אזוב אמון, מנהלת תחום מוגבלויות, מנהל שירותים חברתיים, עיריית ת"א.
- תמנע גבאי מרקביץ, מנהלת תחום פיתוח מקצועי, חברה וקהילה, קרן שלום.
- שרון גנות, מנהלת ידע ומחקר, קרן שלום.

יולי 2025

"בזכות המענק, נפתחו 4 קבוצות טיפוליות להורים לילדים. עם מוגבלות. הפיזיקים פשוט מדהימים, רשימת המתנה לקבוצות הבאות עומדת על 80 הורים לפחות. התהליכים הרגשיים שמתרחשים בתוך הקבוצות והאופי המיוחד לכל קבוצה מביאים עולם שלם שגם אנחנו וגם ההורים נחשפנו כפי שלא נחשפנו בעבר. אז רצינו קודם כל להגיד המון תודה על ההזדמנות להיחשף ולפתוח קבוצות טיפוליות לאוכלוסייה שבאמת צריכה את זה – זה משהו שעלה באופן תדיר בכל הקבוצות – שללא הקבוצה הם לא היו מפנים יום בשבוע רק לעצמם ויוצאים מהרוטינה. ושנחנו כמובן ניקח את העולם הזה של הקבוצות צעד אחד קדימה לכדי פיתוח מערך קבוצות בתוך המרכז." (מנהלת מרכז "תותים", תל-אביב-יפו)

קרן שזם
מאפשרת • מחברת • אחרת

"אנחנו חזר שואנים שואים החלואות"
שיקסיר

הזמנה למרחבי חיבור ויצירה קבוצתיים להורים לילדים מיוחדים

הורים יקרים

מרכז משפחה תותים בשיתוף קרן שזם, מזמינים אתכם לגעת ולהתחבר לאדמה המרסאת והטובה בסדרה של מסגרי עיבוד, שיתוף והשראה חווייתיים ויצירתיים המפגשים בנויים מחלקים של יצירה אישית וקבוצתית משותפת בחומר. דרך היצירה המפגש איכותי עדינות כוון מחשבות או רגשות לאיכות מוחשית. היצירה מאפשרת ביטוי מילולי החומר מאפשר חיבור אל חוויות פנימיות, יש לו חיים משלו הוא מזמן גילויים חדשים ומפתחים.

מפגש ראשון, יום שישי 11/11 - מפגשים לריפוש וליצור ביתך יציאה ליצירה אישית מתוך תרגילי "מספרי חיים" בשש מילים הבנה אינטואיטיבית של תוא המספרי לקראת יצירת נרטיב חדש מפגש שני - אתגרים וזוויות ומשפחות

מפגש שלישי - בין האישי למשפחתי "הקשר במרכז" - תרגילי יצירה משותפת בנוגות מתחלפים

מפגש רביעי - מאירים את העולם התפקודי שלנו כהורים. חיבור למשאבים ולכוחות

מפגש חמישי - המשפחה המורחבת

מפגש שישי - תפקידים במשפחה

מפגש שביעי - התחנות שלנו

מפגש שמיני - סיכום

בליוי מנהלי המרכז:
ע"ס גרי רובין, ע"ס דניאל שפירא

מפגשים 8
ימי שישי. אחת לשבועיים החל מ- 11/11
9:00 - 11:00
שלמה המלך 97 תל אביב יפו

ליקוי יוצר
ליקוי יוצר - תוכנית לילדים עם ליקויי למידה או פיזיים

מנהל השרותים החברתיים | תחום מוגבלויות | מרכז תותים

קרן שזם
מאפשרת • מחברת • אחרת

טיפול בבישול ובאפייה

מרכז תותים בשיתוף קרן שזם מזמינים אתכם, אמנות לילדה עם מוגבלות, לחקור ולהתחזק ביחד בקבוצה טיפולית של בישול ואפייה!

10 מפגשים
ימי שישי החל מ- 18.6.24
20:00-21:15
חשה דין 45, תל אביב-יפו

לרשימה יש לפנות למרכז תותים: 052-4000133

מנהל השרותים החברתיים | תחום מוגבלויות | מרכז משפחה תותים

קרן שזם
מאפשרת • מחברת • אחרת

עולים על הגל

מרכז תותים בשיתוף קרן שזם מזמינים אתכם לעלות על הגל! באו להתפתח דרך התמודדות עם איתני הים, באמצעות גלישת ללים

קבוצה טיפולית עבור אבות לילדים עם מוגבלות

9 מפגשים | ימי חול מ- 14.6 | 9:00-12:00 | מרכז הנרי שלי | לרשימה - מרכז תותים: 052-4000133

מנהל השרותים החברתיים | תחום מוגבלויות | מרכז משפחה תותים

קרן שזם
מאפשרת • מחברת • אחרת

טיפול קבוצתי בקרמיקה לזוגות הורים

מרכז תותים בשיתוף קרן שזם, מזמינים אתכם. הורים לילדה עם מוגבלות. לחוות את כוח הייחסי של הקרמיקה ככלי מובש להעצמה אישית ורגשית

מנחה הסדנה הינה מטפלת זוגית בליוי ערסטיס גרי ודניאל מנהלי המרכז

8 מפגשים
ימי שישי. אחת לשבועיים.
החל מ- 11/11
9:00 - 11:00
שלמה המלך 97, תל אביב-יפו
עלות: 100 ש"ח לזוג (כולל המפגשים)
לרשימה יש לפנות למרכז תותים
052-4000133

מנהל השרותים החברתיים | תחום מוגבלויות | מרכז תותים

תוכן עניינים

4	תקציר מנהלים
7	פרק א' – הקדמה – מענק קשת
7	א. הרציונל העומד בבסיס מענק קשת
7	ב. תיאור מענק קשת
8	ג. מטרות מענק קשת
9	פרק ב' – מתודולוגיה
9	א. מטרות הערכה
9	ב. אוכלוסיית ההערכה
9	ג. כלי ההערכה
11	ד. תהליך ההערכה ואופן איסוף הנתונים
11	ה. מדגם המשיבים
12	ו. נושא הקבוצה
13	פרק ג' – ממצאי הערכה חלק א' – משתתפי הקבוצות
13	א. השתתפות קודמת בקבוצות דומות
15	ב. שביעות רצון ותרומת הקבוצה
17	ג. קשרים חברתיים ותחושת קהילתיות
19	ד. הקשר עם השירותים החברתיים ברשות
19	ה. קשיים במהלך ההשתתפות בקבוצה
20	ו. כוונות עתידיות והמלצות
22	ז. הערות נוספות של המשיבים
23	פרק ד' – ממצאי הערכה חלק ב' – מתכללי המיזם ברשויות המקומיות
23	א. קיומו של מרכז למשפחה ומאפייניו
23	ב. חסמים לקיום קבוצות טרם קבלת מענק קשת
24	ג. התרומה הייחודית של "מענק קשת"
24	ד. בחינת מידת ההתאמה של נושאי המענק והצעות לתכנים נוספים
25	ה. הרחבת ההשתתפות והגעה לקהלי יעד חדשים
25	ו. תפיסת הערך המוסף של מענק קשת
26	ז. הערות נוספות של המתכללים
27	פרק ה' – מצגת לסיכום הממצאים
38	פרק ו' – תובנות והמלצות
41	נספחים
41	נספח מס' 1: קול קורא – מענק קשת
44	נספח מס' 2: שאלון למתכלל/ת ברשות
46	נספח מס' 3: שאלון למשתתפי הקבוצות
48	נספח מס' 4: תגובות לשאלה – הבדל בין הקבוצה הקודמת לקבוצה הזו
50	נספח מס' 5: תגובות לשאלה – במה תרמה לך הקבוצה
53	נספח מס' 6: תגובות לשאלה – מה הפריע לך במהלך ההשתתפות
54	נספח מס' 7: תגובות לשאלה – מדוע תמליץ
57	נספח מס' 8: תגובות לשאלה – משהו נוסף שתרצה לומר/להציע/להעיר/להאיר

תקציר מנהלים

רקע למענק "קשת"

מענק "קשת" הוא יוזמה של קרן שלם, בשיתוף עם מינהל מוגבלויות במשרד הרווחה והביטחון החברתי, שמטרתה להעניק שירותים ומענים מיטביים לאנשים עם מוגבלויות ובני משפחותיהם. הרציונל שמאחורי המענק מבוסס על התפיסה של טיפוח וחיזוק התא המשפחתי, הנתפס כנדבך חשוב בחוסנה של המשפחה המיוחדת, וביכולתו לסייע במעטפת תמיכה מטיבה לבן/בת המשפחה עם המוגבלות.

מטרת המענק להרחיב את ההזדמנויות ברשויות המקומיות להקמת קבוצות הדרכה וקבוצות טיפוליות לבני משפחה המטפלים באנשים עם מוגבלות שכלית, פיזית, חושית והנמכה קוגניטיבית (הורים, אחים בוגרים, סבים וסבתות ובני זוג). קבוצות אלו נועדו לספק למשפחות ידע, כלים ומעטפת תמיכה מקצועית שתאפשר להם לקיים אורח חיים מאפשר ותומך לצד בן המשפחה עם המוגבלות. בנוסף, הן מאפשרות לבני המשפחה למצוא מרחב לתמיכה רגשית וחברתית, לקדם קשרים משמעותיים עם הורים נוספים ולהדק את הקשר עם מחלקות השירותים החברתיים ברשויות המקומיות. הקרן שואפת לסייע לרשויות לפתח קבוצות הורים גם במקומות שבהם אין מרכז למשפחה, ולהרחיב את המענה למשפחות שאינן צורכות לרוב שירותי תמיכה.

סל התכנים לקבוצות ההדרכה והטיפול מגוון, וכולל נושאים כמו פיתוח אוטונומיה ועצמאות, מערכות יחסים משפחתיות, אפטרופסות, צמתי חיים ומעברים, התנהגות מאתגרת ומיניות, עיבוד טראומה ותקשורת, וכן פעילויות בהקשר רב-תרבותי. לרשויות ניתנה גם האפשרות להציע תכנים נוספים בהתאם לצורכיהן. המענק ניתן בהתאם לגודל הרשות, תוך הצבת קריטריונים להצעות (כגון מינימום 12 משתתפים בקבוצה תהליכית, לפחות 15 שעות, הנחיה על ידי אנשי מקצוע מוסמכים ובעלי ניסיון, התאמת התכנים לייצוג כלל החברה הישראלית ומשפחות של אנשים עם מוגבלות שכלית, ועדיפות לרשויות ללא "מרכז למשפחה").

מטרות ההערכה

המטרה המרכזית של הערכת מענק "קשת" הייתה לבחון את תרומתו לפיתוח קבוצות הדרכה וטיפול למשפחות של אנשים עם מוגבלות, ואת תרומת הקבוצות למשתתפים בהן – הן מבחינת סיוע בהתמודדות האישית, והן מבחינת תרומתן ליצירת קהילה ולקשר עם המחלקה לשירותים חברתיים ברשות. מטרה נוספת הייתה להעריך את תרומת המענק לתמיכה וחיזוק מרכזים למשפחה (ברשויות בהן קיימים) והרחבת האפשרויות והמענים שהם מספקים לאוכלוסייה עם מוגבלות ובני משפחותיהם. באופן ממוקד, מטרות ההערכה היו:

- בחינת האפשרויות והחסמים של המרכזים למשפחה (או הרשויות בהיעדר מרכז) ותרומת מענק "קשת".
- הערכת שביעות רצון המשתתפים ותרומת הקבוצות ברכישת ידע וכלים, תמיכה רגשית וקהילתית, הגדלת מעגלים חברתיים וחיזוק קשר עם הרשות.
- בחינת מידת ההשתתפות של קהלים חדשים שטרם לקחו חלק בפעילויות המרכזים או הרשות.
- בחינת מידת המורכבות בתהליך הגשת הבקשה למענק ורלוונטיות התכנים שהוצעו במסגרת הקול הקורא.
- זיהוי אתגרים וקשיים של הרשות ושל המשתתפים בקבוצות, בהקשר של המענק.

מתודולוגיה

מדגם ההערכה כלל שני קהלי יעד שהשיבו על השאלונים: 13 מתכללי המיזם ברשויות המקומיות (מתוך 16), ו-102 משתתפי הקבוצות (ב-14 מתוך 16 רשויות). משתתפי ההערכה השיבו על שאלונים מקוונים שפותחו על ידי צוות יחידת 'מכלול' של קרן שלם, בשפה העברית, הערבית והרוסית. השאלון למשתתפי הקבוצות עסק בשביעות רצונם ותרומת ההשתתפות בקבוצה, מהשוואה בין ההשתתפות בקבוצה זו לקבוצות אחרות בהן השתתפו בעבר, וכן לכוונות להשתתפות נוספת בעתיד. השאלון למתכללים עסק בתרומת המענק למרכזים למשפחה או לרשויות, במידת ההתאמה של המענק לצרכיהם, באפשרויות שהמענק פתח בפניהם ובחסמים והקשיים הקיימים בהקמת קבוצות כאלה. תהליך ההערכה החל בסיום פעילותה של כל קבוצה ברשויות השונות, זאת על ידי מילוי השאלון

המקוון במפגש האחרון של הקבוצה. למשיבים הובהר כי המידע שנאסף אנונימי ומשמש למטרות הערכה בלבד. הנתונים שהתקבלו הועברו ליחידת 'מכלול', עובדו ונותחו באמצעות שיטות כמותיות ואיכותיות לניתוח נתונים.

ממצאים - ממצאי ההערכה מעיני משתתפי הקבוצות:

- שביעות רצון ותרומה גבוהה: רוב מוחלט של המשתתפים (98%) דיווחו שנהנו במידה רבה עד רבה מאוד מההשתתפות בקבוצה, 90% ציינו שהקבוצה העשירה את הידע שלהם במידה רבה עד רבה מאוד, ו-92% דיווחו שקיבלו כלים חדשים שניתן ליישם. משתתפי הקבוצות ציינו מספר תרומות מרכזיות שגובשו מתוך התמות שעלו: העמקת ידע וכלים להתמודדות ($f=40$), תמיכה הדדית, שייכות ויצירת קשרים ($f=27$), העצמה, ביטחון והתמודדות רגשית ($f=25$), וזמן איכות לעצמם ($f=8$).
- הבדלים חיוניים מקבוצות קודמות: כמחצית מהמשתתפים השתתפו בקבוצות דומות בעבר, אך הצביעו על ההבדל בין הקבוצה הזו לקבוצות הקודמות – לרוב לטובת הקבוצה של מענק קשת, מבחינת כמה היבטים: מבנה והרכב הקבוצה הומוגני יותר, תוכן ממוקד, ברור ומקצועי, דינמיקה קבוצתית משמעותית ואווירה טובה בקבוצה, חווייה אישית שהקבוצה סיפקה, ותפקוד המנחה שנתפס בעיניהם כעת כבעל ידע וניסיון. באופן כללי, הקבוצה הנוכחית נתפסה כממוקדת, מותאמת יותר, מכילה, מאורגנת, מכילה, עם מנחות מקצועיות.
- קשיים מועטים: רובם המכריע של המשתתפים (92%) דיווחו שלא חוו קשיים במהלך ההשתתפות. מבין אלו שצינו קשיים (8%), עלו קשיים הנוגעים להיבטים פיזיים, השתתפות לא עקבית, הרכב קבוצה מגוון מדי, ולעיתים התמקדות יתר בנושאי דת והלכה.
- כוונות עתידיות והמלצות: נמצאה מוכנות ורצון רב להמשכיות, וזאת ניתן לראות בכך ש-99% מהמשתתפים הביעו עניין להשתתף בקבוצה נוספת בעתיד, ו-100% המליצו לבני משפחה אחרים להשתתף בקבוצה מסוג זה. ההמלצות נבעו מההעצמה האישית, הלמידה והכלים המעשיים שרכשו, שביעות הרצון הכללית, התמיכה הרגשית, ותחושת השייכות והקהילתיות שנוצרה.

ממצאי ההערכה מעיני מתכללי המיזם ברשויות המקומיות

- קיום מרכז למשפחה וחסמים שעמדו בפניהם: רוב הרשויות (85%) דיווחו על קיומו של מרכז למשפחה פעיל ברשות, עם זאת, היו לא מעט חסמים שמנעו מהם להוציא לפועל קבוצות כאלו, ביניהם: תקציבים מועטים, קשיים בגיוס משתתפים ובהתמדתם, והיבטים תפעוליים וארגוניים (אורך, קושי באיתור זמן מתאים, ועוד).
- תרומתו הייחודית של מענק קשת: המענק איפשר למרכזים למשפחות לקיים פעילויות ספציפיות מעבר לשוטף, כולל קבוצות איכותיות עם תוכן ייחודי שלא היה מתאפשר בלעדיו. כמו כן, המענק איפשר לפתח ולהרחיב את התמיכה לקבוצות אוכלוסייה מגוונות, כגון הורים דוברי רוסית, אבות, בני משפחה מטפלים, וקהלים שלא נכללו קודם לכן. המענק אף איפשר לבנות תשתית איכותית וחזקה למרכז ולסייע בשיווקו. המענק שימש כזרז חשוב להרחבת מגוון השירותים, ואפשר הקצאת משאבים לפתיחת קבוצות תמיכה חשובות, לרבות קבוצות תהליכיות וטיפוליות ולא רק פעילויות חד-פעמיות.
- התאמת נושאי המענק והרחבת ההשתתפות: כל המתכללים ציינו שהתכנים שהוצעו במסגרת המענק נתנו מענה הולם לצרכי הרשות. 77% מהמתכללים דיווחו על עלייה בהיקף המשפחות המשתתפות, 77% מהם דיווחו כי הצליחו להגיע לקהלים חדשים שעד כה לא קיבלו מענה (אבות, אחים, דוברי רוסית ועוד).
- ערך מוסף והמלצות לעתיד: המתכללים תפסו את המענק כבעל ערך מוסף משמעותי, המאפשר פתיחת יותר קבוצות, הגדרת קהלי יעד ונושאים ספציפיים, ומתן מענה לטווח גילאים רחב יותר. המתכללים הביעו הערכה רבה ותודה על תרומתו החיובית והמשמעותית של המענק, אשר נתפס כ"איכותי ותורם רבות" וכ"הזדמנות לספק שירות ייחודי ונהדר למשפחות".
- המלצות לשיפור: לא להגביל את המענק רק לאוכלוסיות עם מוגבלויות (מתוך תפיסה של התמודדות עם אתגרי הורות דומים לכל המשפחות), התייחסות לקושי בהתמודדות עם תנאי מינימום של מספר משתתפים, לנוכח נשירה אפשרית, וכן התעסקות מוקדמת עם מסמכים והצעות מפורטות.

תובנות והמלצות

- מענק קשת נתפס, הן על ידי המשתתפים והן על ידי המתכללים ברשויות, כמיזם מוצלח ומשמעותי שהביא

לתרומה ניכרת. הוא איפשר להסיר חסמים קיימים, להרחיב ולהעמיק את מגוון השירותים הניתנים למשפחות עם צרכים מיוחדים, להגיע לקהלים חדשים, ולספק תמיכה איכותית וכלים מעשיים המשפרים את חווית ההורות ואת איכות החיים של המשפחות.

- התרומה של הקבוצות, כפי שדווחה באופן חופשי (בשאלה פתוחה) על ידי משתתפי הקבוצות (העמקת ידע, הבנה ורכישת כלים / תמיכה הדדית, שייכות ויצירת קשרים / העצמה, ביטחון, חיזוק התמודדות רגשית / זמן איכות לעצמם) - מתיישבת בצורה יפה ומדויקת עם מטרות מענק קשת שהוגדרו מראש, מה שמחזק את מידת הדיוק בתכנון הקבוצות ובהפעלתן באופן קוהרנטי עם התכנון. כמו כן, ניכר כי הקבוצות הצליחו לתת כלים משמעותיים למשתתפים, ולהעלות את תחושת המסוגלות הכללית שלהם, ואת המסוגלות בקבלת החלטות כאשר הם שלמים לגביהן. יכולת התמודדות טובה יותר וחיזוק התא המשפחתי עשוי לעודד השארת ילדים בחיק המשפחה ופחות הוצאה למסגרות חוץ-ביתיות.
- התייחסויותיהם של המשתתפים לגבי ייחודיותן של הקבוצות הללו לעומת קבוצות קודמות בהן השתתפו בעבר מלמדות ומחזקות את התהליך שנעשה מול כל רשות בבנייה, בתכנון ובדיוק של הקבוצות שנפתחו - הן מבחינת המיקוד שלהן בקהל יעד ואוכלוסייה הומוגנית, הן מבחינת תוכן מקצועי, מוגדר ומובנה סביבו נבנו הקבוצות הללו, והן מבחינת קביעת סטנדרטים גבוהים למנחי הקבוצות. קרי, מסקנה שעולה מממצאים אלו היא החשיבות של התעקשות על: תוכן מובנה לכל קבוצה, הגדרת אוכלוסיית יעד מדויקת, ובחירת מנחים עם רקע וניסיון טיפולי מתאים.
- רצון המשתתפים בקבוצות להיות חלק מקבוצה נוספת ואף המלצתם לאחרים להשתתף בקבוצות אלו – נותנים חיזוק נוסף לתרומה המשמעותית של מיזם מענק קשת.
- הסקר מצביע על החשיבות של קיום המרכזים למשפחה ביצירה והפעלה של קבוצות אלו. מתוך כך, עלתה תובנה כי נדרש להשקיע ולעודד רשויות בהן אין מרכז למשפחה להגיש הצעות למענק קשת. נדרשת הן עבודת שיווק והן סיוע והכוונה רבה יותר לרשויות אלו, ייתכן בעזרת המפקחים המחוזיים.
- תרומה משמעותית מאוד של המענק היא העלייה בהיקף המשפחות הלוקחות חלק בפעילות, וכן, האפשרות לפתוח קבוצות לקהלי יעד חדשים ולקבוצות ייחודיות ספציפיות.
- חשוב לציין כי על אף שהתקבלו בקשות לקבוצות של אחים צעירים, מטרתו של מענק קשת היתה להתמקד בעיקר בהורים, כמטפלים העיקריים, ולשחרר לרשויות תקציבים לעסוק בקבוצות אחרות שהמרכזים יכולים ליזום כגון קבוצות לאחים או קבוצות דיאדיות.
- ממצאי ההערכה יכולים ללמד על תרומת המענק ועל הצלחותיו, אך יכולים במקביל לשמש עבור המתכללים ברשויות כמודלינג לאופן בו נכון לבנות ולתפעל קבוצות מסוג זה. זאת בעיקר לנוכח ההבדלים שצינו משתתפי הקבוצות בין הקבוצות הנוכחיות (במסגרת מענק קשת) לבין קבוצות קודמות בהם השתתפו. באמצעות התהליך שעברו המתכללים מול קרן שלם ומנהל מוגבלויות בגיבוש הקבוצות – ובזכות הממצאים המוצלחים של הקבוצות שגובשו – יוכלו המתכללים להמשיך ולפתח קבוצות נוספות בעתיד, על בסיס עקרונות אלו.
- הרעיון למענק קשת עלה מתוך צורך שקיים בשטח, אולם השותפות המשמעותית בין קרן שלם למנהל מוגבלויות הצליחה להציף את הצורך הזה. מעבר לזיהוי הצורך נדרש היה גם למקד ולהשלים את החסר בשטח – וזאת ניתן היה לעשות בעזרת הניסיון וההיכרות עם השטח מחד, ובעזרת שיתוף הפעולה ההדוק עם המתכללים ברשויות, מנגד. ממצאי ההערכה מדגישים את הצורך העז שאכן היה קיים ואת התרומה המשמעותית של המענק במתן מענה לצורך זה.
- בעקבות הממצאים עלתה הצעה לדרוש ביצוע מיפוי צרכים בכל רשות שמבקשת להגיש בקשה למענק זה.
- קיים שיתוף פעולה פורה עם הרשויות במחוז צפון וכדאי לעודד זאת גם עם יתר המחוזות.
- חשוב לציין כי המענק הזה הצליח לרקום עור וגידים ולצאת לפועל **בתוך שנה של מלחמה**, עם כל ההשלכות הנוגעות לכך (כולל רשויות מפותות). פתיחתן של 111 קבוצות במהלך השנה הראשונה של המיזם - תומכת אף היא בצורך העצום של השטח במענק זה.

פרק א' – הקדמה – מענק קשת

א. הרציונל העומד בבסיס מענק קשת

קרן שלם ומינהל מוגבלויות במשרד העבודה והשירותים החברתיים, שמו לעצמם למטרה להעניק לאנשים עם מוגבלויות את השירותים והמענים המיטביים על מנת לאפשר את השתתפותם המלאה בכל היבטי החיים, לממש את יכולתם ולשפר את איכות חייהם. בין המרכיבים המרכזיים נמצאת התפיסה כי טיפוח וחיזוק התא המשפחתי של האדם עם המוגבלות הוא נדבך חשוב בחוסנה של המשפחה המיוחדת, וביכולתה לסייע במעטפת תמיכה מטיבה לבן/בת המשפחה עם המוגבלות.

מטרתו של מענק זה הוא להרחיב את קשת ההזדמנויות ברשויות המקומיות לטובת הקמת קבוצות הדרכה וקבוצות טיפוליות של בני משפחה (הורים, אחים בוגרים, סבים וסבתות ובני זוג) המטפלים באנשים עם מוגבלות שכלית, פיזית, חושית והנמכה קוגניטיבית. קבוצות אלו מטרתן לסייע לבני המשפחה המטפלים ולספק להם יידע, כלים להתמודדות, ומעטפת תמיכה מקצועית שיאפשרו להם לקיים אורח חיים מאפשר ותומך לצד בן המשפחה עם המוגבלות. כמו כן, לסייע ולאפשר לבני המשפחה למצוא מרחב לתמיכה רגשית, נפשית וחברתית, אשר יקדמו קשרים משמעותיים עם הורים נוספים ובינם לבין מחלקות השירותים החברתיים ברשויות המקומיות.

הקרן מעוניינת לסייע ולעודד רשויות שאין בהן מרכזים למשפחות לפתח קבוצות הורים, ובנוסף ברשויות בהן קיים השירות, להרחיבו גם למשפחות שאינן צורכות לרוב שירותי תמיכה והדרכה, כמו גם לספק מענה מותאם ורחב יותר לאוכלוסייה אותה משרתת הרשות המקומית.

ב. תיאור מענק קשת

[מענק קשת](#) נועד לתמוך בחוסן ובהעצמה של משפחות המטפלות באנשים עם מוגבלות שכלית, פיזית, חושית וקוגניטיבית, כמו גם לחזק את היחידה המשפחתית על ידי מנגנוני תמיכה שיאפשרו להם לשפר את אסטרטגיות ההתמודדות ויכולות קבלת ההחלטות בסביבה קהילתית תומכת. המענק, שניתן לטובת פתיחת קבוצות הדרכה וקבוצות טיפוליות לבני המשפחה, מדגיש את התפקיד האינטגרלי של המשפחה בטיפול הרווחה החברתית והרגשית של האדם עם המוגבלות. קהל היעד של הקבוצות כולל הורים לילדים, מתבגרים ובוגרים עם מוגבלות, אחים בוגרים, וילדים בוגרים המטפלים בבני משפחה עם מוגבלות. מטרתו לתת מענה לצרכים בשלבי חיים ובמעברים שונים, תוך מתן תמיכה מותאמת לסוגים שונים של מוגבלויות.

סל התכנים לקבוצות ההדרכה והטיפול עבור בני המשפחה כולל נושאים כגון: פיתוח אוטונומיה ועצמאות, מערכות יחסים משפחתיות, מעברים וצמתי חיים, אפטרופסות, עיבוד טראומה, זוגיות ומיניות, התנהגות מאתגרת ותקשורת בונה, וכן פעילויות בהקשר רב-תרבותי. בנוסף, בידי הרשות האפשרות להציע תכנים נוספים ובלבד שיהיו רלוונטיים לתנאי הסף ולקריטריונים.

מענק קשת ניתן לפי גודל הרשות (קול קורא למענק קשת מצורף בנספח 1), כאשר רשויות גדולות יכולות להגיש בקשה למספר קבוצות. ההצעות של הרשויות נדרשות לעמוד במספר קריטריונים, כגון: מינימום 12 משתתפים בקבוצה, קבוצה תהליכית (לפחות 15 שעות לקבוצה), והנחייה של אנשי מקצוע מוסמכים ובעלי ניסיון. ההצעות

נבחנו על פי מידת הרלוונטיות של התכנים, על פי מידת הייצוגיות של בני משפחה של אנשים מוגבלות שכלית (לפחות 30%), ותוך ניסיון לייצוג של כלל החברה הישראלית, כולל קבוצות בפרופורציה החברתית והגיאוגרפית. ניתנה עדיפות לרשויות שאין בהן "מרכז למשפחות".

ג. מטרות מענק קשת

- טיפוח וחיזוק התא המשפחתי למתן מעטפת תמיכה מטיבה לבן/בת המשפחה עם המוגבלות
- הרחבת הידע, כלי הטיפול וההתמודדות; טיפוח אוטונומיה והעצמת בן/בת המשפחה עם המוגבלות
- יצירת מרחב לתמיכה רגשית וחברתית עבור בני משפחה מטפלים
- הידוק הקשר בין המחלקות לשירותים חברתיים והמשפחות המיוחדות.

פרק ב' – מתודולוגיה

א. מטרות הערכה

מטרת ההערכה המרכזית הייתה לבחון את תרומתו של מענק קשת לפיתוח קבוצות הדרכה וטיפול למשפחות של אנשים עם מוגבלות, וכן את התרומה של הקבוצות למשתתפים בהן (הן מבחינת סיוע בהתמודדות האישית והן מבחינת תרומתן ליצירת קהילה ולקשר עם המחלקה לשירותים חברתיים ברשות). מטרה נוספת היא להעריך את התרומה של מענק קשת לתמיכה וחיזוק המרכזים למשפחה (ברשויות בהן קיימים) והרחבת האפשרויות והמענים שהם מספקים לאוכלוסייה עם מוגבלות ובני משפחותיהם. באופן ממוקד, מטרות ההערכה היו:

- בחינת האפשרויות והחסמים של המרכזים למשפחה (או של הרשות במידה ולא קיים מרכז למשפחה), ותרומתו של מענק קשת בהקשר זה.
- הערכת שביעות רצון המשתתפים ותרומת הקבוצות מבחינת רכישת ידע וכלים, תמיכה רגשית וקהילתית, הגדלת מעגלים חברתיים, וחיזוק קשר עם הרשות.
- מידת ההשתתפות של קהלים חדשים שטרם לקחו חלק בפעילויות מרכזי המשפחה או הרשות.
- בחינת מידת המורכבות שבתהליך הגשת הבקשה למענק וכן הרלוונטיות של התכנים שהוצעו במסגרת הקול הקורא.
- זיהוי אתגרים וקשיים של הרשות ושל המשתתפים בקבוצות, בהקשר של מענק קשת.

ב. אוכלוסיית ההערכה

בהערכה הנוכחית השתתפו שתי אוכלוסיות יעד מרכזיות, שכל אחת מהן מהווה גורם משמעותי בהפעלת המיזם ובהערכת השפעתו:

- **מתכללי המיזם ברשויות המקומיות** – קבוצה זו כללה את בעלי התפקידים שיזמו או ריכזו את הגשת הבקשה למענק, או את אלה שלקחו חלק בגיבוש תכני הקבוצות ותכנון מבנה ההדרכות.
- **בני משפחה של אנשים עם מוגבלות** – קבוצה זו כללה את מי שהשתתפו בפועל בקבוצות ההדרכה והטיפול שהופעלו במסגרת המיזם.

ג. כלי ההערכה

השאלונים ששימשו להערכה הנוכחית פותחו על ידי צוות יחידת 'מכלול' לטובת הערכה זו, ומטרתם הייתה לתת מענה למטרות ההערכה שגובשו, על פי שני קהלי היעד:

1. **שאלון למתכלל/ת ברשות** (ראה נספח 2) – מטרת השאלון לבחון את נקודת המבט של מפעיל המיזם ברשות אשר מתכלל את הפעולות השונות במיזם מטעם הרשות. השאלון כולל כ- 20 שאלות ומורכב מכמה היבטים:

- שאלות המתייחסות למרכז למשפחה (כ- 10 שאלות) - ברשויות בהן יש מרכז למשפחה נשאלו המתכללים לגבי גודלו של המרכז, כמות השנים שפועל, קיומן של קבוצות טיפוליות או קבוצות להדרכת הורים במרכז, חסמים לקיום קבוצות אלו, האפשרויות שפותח המענק עבור המרכז ומה הקושי להתקיים בלעדיו, וכד'. במידה ואין מרכז למשפחה ברשות, נשאלו המתכללים לגבי הימצאותו של בעל/ת תפקיד שאחראי ברשות לקידום קבוצות טיפוליות או קבוצות הדרכת הורים, מה תפקידו/ה והאם התקיימו במסגרת הרשות קבוצות כאלה בעבר.

- שאלות בנוגע להתאמתו והשפעתו של מענק קשת (כ- 8 שאלות) – המידה שבה התכנים שהוצעו התאימו לצרכי האוכלוסייה ברשות (והצעה לנושאים נוספים), המידה שבה השתתפו משפחות שטרם לקחו חלק בפעילויות המרכז (או הרשות) או שהשתתפו עד כה במידה מועטה, ובדומה לכך - האפשרויות שפתח המענק למתן מענה לקהלי יעד שעד כה לא קיבלו מענה במסגרת המרכז/הרשות. כמו כן, נשאלו שאלות ישירות לגבי הערך המוסף של מענק קשת מעבר למה שקיים היום (למשל, האפשרות לגיוון בתכנים, פתיחת יותר קבוצות, הגדרת נושאים המתאימים לצרכים ספציפיים, הרחבת היקף שעות הפעילות של הקבוצות ובכך אפשרות להעמיק, מענה לקהלי יעד ספציפיים, פנייה לקהלים שעד כה לא לקחו חלק בפעילויות הרשות/המרכז, מתן מענה לטווח גילאים רחב יותר, ועוד).

2. שאלון למשתתפי הקבוצות (ראה נספח 3) – מטרת השאלון לבחון את נקודת המבט של המשתתפים בקבוצות השונות שנפתחו במסגרת מיזם מענק קשת, מבחינת שביעות רצונם ותרומת הקבוצות עבורם. השאלון כולל כ- 19 שאלות ומורכב מכמה היבטים:

- שאלות רקע: נושא הקבוצה, עיר מגורים, השתתפות בעבר בקבוצות דומות (והשוואה לקבוצות אלה) (5 שאלות).
 - שאלות הנוגעות לשביעות הרצון ותרומת ההשתתפות בקבוצה (10 שאלות): דירוג על פני סולם ליקרט בן 5 דרגות ביחס למידה שבה נהנו מההשתתפות, המידה שבה רכשו ידע, המידה שבה קיבלו כלים שהתחילו ליישם, המידה שבה נוצרו קשרים בין המשתתפים (גם מעבר לקבוצה) והמידה שבה הקבוצה יצרה לתחושתם קהילה קטנה. בנוסף לשאלות הדירוג היו גם שאלות פתוחות לגבי החזקות והתרומה של הקבוצה ומנגד הקשיים, האתגרים והחולשות.
 - שאלה בנוגע למידה התרומה של ההשתתפות בקבוצה מבחינת חיזוק הקשר עם המחלקה לשירותים חברתיים ברשות (שאלה אחת).
 - שאלות הנוגעות לכוונות עתידיות והמלצות (3 שאלות): המשתתפים נשאלו לגבי רצונם להשתתף בקבוצות נוספות, וכן האם ימליצו לאחרים על קבוצות אלה (מדוע?).
- השאלונים הועברו לפורמט מקוון (דיגיטלי) על פלטפורמת ה- Google Form על מנת לייעל את תהליך איסוף הנתונים. בנוסף, השאלונים תורגמו הן לערבית והן לרוסית – לטובת משתתפים דוברי עברית ורוסית.

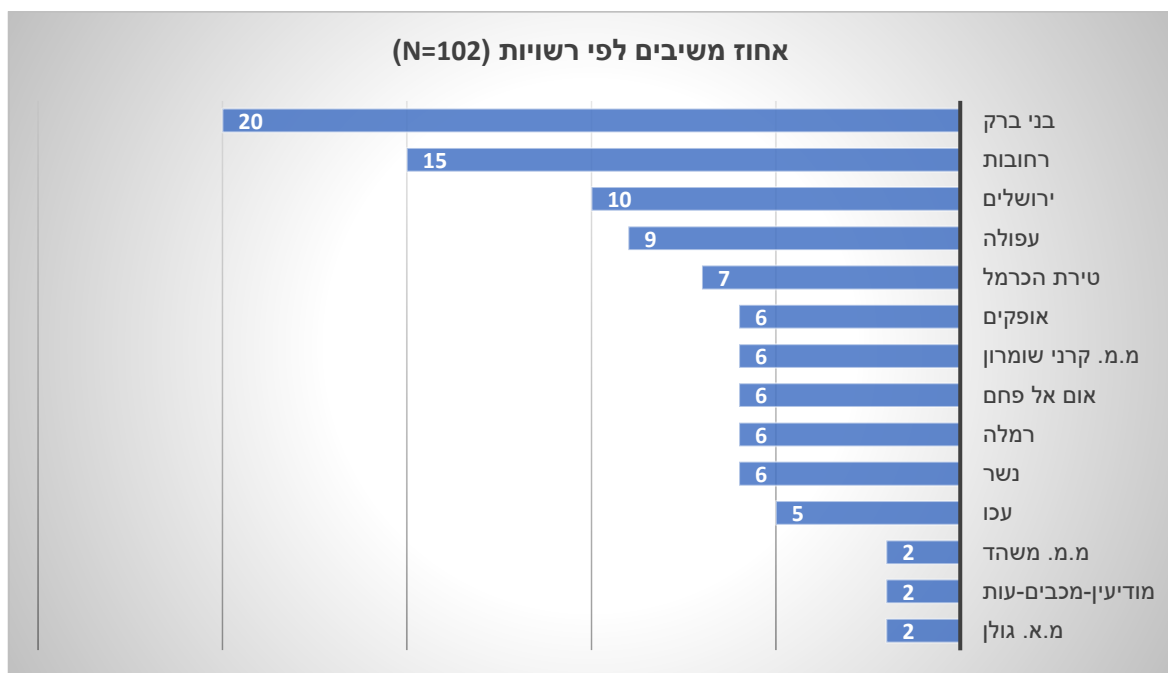
ד. תהליך ההערכה ואופן איסוף הנתונים

תהליך ההערכה עצמו החל בסיום פעילותה של כל קבוצה שפעלה, ברשויות השונות שלקחו חלק בהערכה. באחד משני המפגשים האחרונים בקבוצה, התבקשו המשתתפים בקבוצה למלא את שאלון ההערכה באופן מקוון (בעברית, ערבית או רוסית) על פלטפורמת Google forms (מצורף נספח 3). במקביל להעברת השאלונים למשתתפי הקבוצות, התבקשו גם מתכללי המיזם למלא שאלון (מקוון) שמיועד עבורם (מצורף נספח 2). למשיבים על השאלונים הוסברה מטרתם על גבי הטופס המקוון, והובהר להם כי כל המידע שנאסף הינו אנונימי וישמש למטרות מחקר בלבד, וכי שמותיהם לא יחשפו ולא יועברו לאף גורם נוסף. כמו כן, במסגרת הערכה המשיבים לא נדרשו לציין את שמם או כל פריט זיהוי אחר שיכול לחשוף את זהותם. הנתונים שהתקבלו הועברו באופן מקוון ליחידת 'מכלול', אשר ארגנה את קובץ הנתונים בצורה מסודרת המאפשרת עיבוד וניתוח של הנתונים. תהליך ההערכה שילב בין נתונים כמותיים ואיכותניים על מנת לבחון מדדים שונים שהוגדרו בתחילה. הנתונים הכמותיים נותחו באמצעות שיטות סטטיסטיות תיאוריות והסקיות, ואילו הנתונים האיכותניים נותחו באמצעות שיטות לניתוח תוכן קטגוריאלי, במטרה להעניק הבנה מעמיקה ומקיפה יותר של ההיבטים הנבדקים.

ה. מדגם המשיבים

הנתונים בדוח מבוססים על מי שנענה והסכים להשיב על השאלון:

- מתכללי המיזם ברשויות המקומיות – השיבו 13 מתכללים (מתוך 16 מתכללים שלקחו חלק במיזם).
 - בני משפחה של אנשים עם מוגבלות – השיבו 102 משתתפים, אשר לקחו חלק בפועל בקבוצות ההדרכה והטיפול שהופעלו במסגרת המיזם (התקבלו שאלונים מ-14 מתוך 16 רשויות שהשתתפו במיזם).
- להלן תרשים המתאר את אחוז המשיבים שהשתתפו במדגם הסופי בחלוקה לרשויות (מתוך 102 משיבים):

משתתפי הקבוצות, אשר השיבו על השאלון, ייצגו 14 רשויות שונות – כאשר מרביתם משתייכים לרשויות עירוניות.

עיריית (92 משיבים, 11 רשויות)	מועצות אזוריות (2 משיבים, רשות אחת)	מועצות מקומיות (8 משיבים, 2 רשויות)
עיריית בני ברק עיריית ירושלים עיריית רחובות עיריית עפולה עיריית טירת הכרמל אום אל פאחם עיריית אופקים עיריית רמלה עיריית נשר עיריית עכו עיריית מודיעין-מכבים-רעות	מ. א. גולן	מ. מ. קרני שומרון מ. מ. משהד

א. נושאי הקבוצות

נושאי הקבוצות שבהן השתתפו בני המשפחה נשאלו בשאלון כשאלה פתוחה, ממנה ניתן היה ללמוד על נושאים כגון: הורות ואמהות, התמודדות רגשית וחוסן, אתגרים התנהגותיים, מוגבלות לפי גיל וסוג, תמיכה כללית ואישית, מיניות, אמנויות ופנאי, וכן סוגיות הקשורות לאחים ולבני משפחה נוספים.

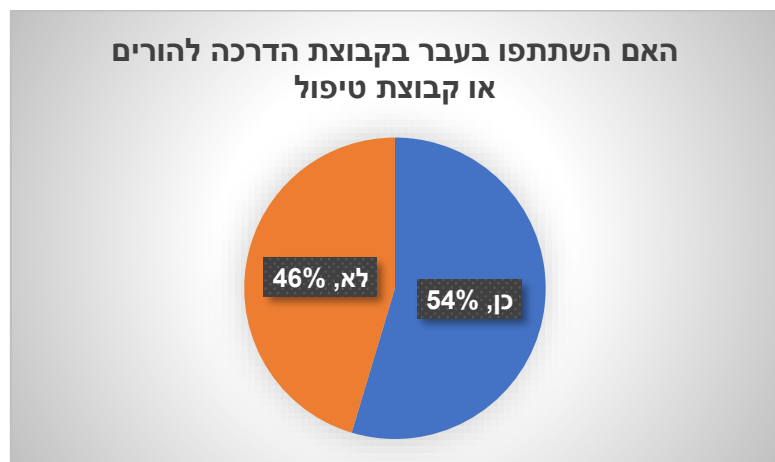
פרק ג' – ממצאים

הערכת המיזם בעיני משתתפי הקבוצות

בחלק זה יוצגו הממצאים הנוגעים לחוויית ההשתתפות בקבוצות מנקודת מבטם של המשתתפים בקבוצות השונות. לצורך כך, נשאלו המשתתפים שאלות שבחנו את התנסויותיהם הקודמות בקבוצות דומות, את ההבדל בין הקבוצה הנוכחית לקבוצות אחרות בהן השתתפו, ואת התרומה שחוו מהשתתפותם. בנוסף, נבדקה רמת שביעות הרצון, התרומה להרחבת ידע ולרכישת כלים, תחושת השייכות והקהילתיות, וכן נבחנו הקשיים שעלו, כוונות להשתתפות עתידית והמלצה לאחרים. לבסוף, נותחו גם התייחסויות פתוחות מסכמות שנכתבו על ידי המשתתפים.

א. השתתפות קודמת בקבוצות דומות

המשתתפים התבקשו לציין האם השתתפו בעבר בקבוצת הדרכה או טיפול מסוג דומה, ובמידה שכן – לתאר את המסגרת בה התקיימה הקבוצה הקודמת (למשל: מרכז למשפחה, קופת חולים, עמותה או שירות אחר), וכן לפרט האם חוו הבדל כלשהו בין ההתנסות הקודמת להתנסות הנוכחית במסגרת מענק קשת. מהממצאים עולה כי 54% מהמשיבים (55 מתוך 102) דיווחו על השתתפות קודמת בקבוצת הדרכה או טיפול, ואילו 46% (47 מתוך 102) ציינו כי לא השתתפו בעבר בקבוצה מסוג זה.

מבין המשיבים שדיווחו על השתתפות קודמת ($n=55$), התבקשו המשתתפים לפרט את המסגרת בה התקיימה הקבוצה. הנתונים מצביעים על פיזור רחב של מסגרות: המרכז הנפוץ ביותר שצוין היה מרכז למשפחה (24 דיווחים), אחריו מסגרת עירונית או מועצתית (10), מסגרות חינוכיות (4), מסגרות פרטיות (4), רווחה (3), אלו"ט (3), קופת חולים (2), קבוצות בזום (2), בית אקים (1), מרכז יה"ל (1) ומכורים אנונימיים (1).

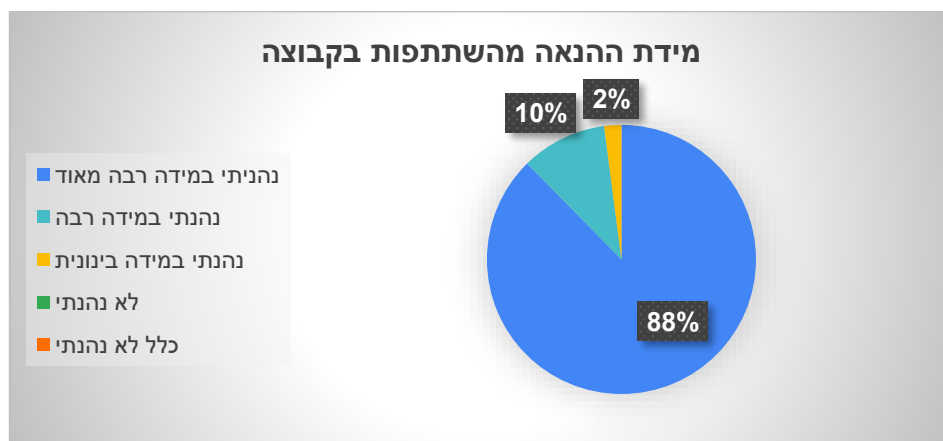
בהתבסס על תשובותיהם של משתתפים שדיווחו על השתתפות קודמת ($n=55$), נותחו ההתייחסויות לשאלה הפתוחה בנוגע להבדלים שחוו בין הקבוצה הנוכחית לקבוצות עבר. הממצאים קובצו לחמש קטגוריות תוכן: מבנה והרכב הקבוצה, תכני הלמידה, תפקוד המנחה, הדינמיקה הקבוצתית והחווייה האישית (פירוט מלא של תשובותיהם מופיע בנספח 4). להלן הקטגוריות שנמצאו ומתחתן הסבר קצר על כל קטגוריה, תוך הצגת מספר ציטוטים להדגמה:

קטגוריות המתייחסות להבדלים שחשו המשתתפים בין הקבוצה הקודמת לקבוצה הנוכחית:
קטגוריה מס' 1: מבנה הקבוצה, פורמט המפגשים והרכב הקבוצה (f=20) הבדלים חיוניים שצינו בהתייחס למבנה הקבוצה נגעו לאופי המפגשים, מטרות הקבוצה, הרכב ההורים המשתתפים, אופן קיום המפגשים (פיזיים או מקוונים), משך התכנית ורמת המחויבות של המשתתפים. הובעה הערכה להרכב הומוגני יותר, ממוקד, התאמה טובה יותר לסוגי האבחנות ולגילאי הילדים, ולמבנה שאיפשר תחושת נוחות, רלוונטיות והשתתפות פעילה. כמו כן, תוארה לחיוב התארגנות כללית טובה וסדר, רמת ארגון גבוהה ותחושת שייכות שנבנתה לאורך המפגשים. עם זאת היתה גם התייחסות אחת לפיה הקבוצה לא התאימה לתפקוד ולאבחנות השונות. ציטוטים משמעותיים: "ההרכב יוצר את ההבדל", "הקבוצה הפעם הייתה עם הורים למתבגרים עם צרכים מיוחדים, ממוקדת", "הקבוצה הקודמת הייתה שנתית", "הילדים היו באותו גיל עם בעיות דומות", "אני יותר פעילה", "הקבוצה אורגנה בצורה כזו שכל המשתתפים הרגישו בנוח", "הקבוצה השנייה נועדה לילדים רגילים", "שנפגשה פיזית ולא בזום", "הייתה יותר מחויבות להגיע מצד המשתתפים", "המשתתפים היו שונים", "כעת הנושא היה להורים לילדים עם בעיות התנהגות על הרצף וכד'", "הקבוצה טובה אך לא מתאימה לתפקוד ולאבחנות השונות של הבוגרים שלנו".
קטגוריה מס' 2: תוכן המפגשים, מידע ולמידה (f=18) הממצאים מראים כי חלק מהמשתתפים תיארו את ההבדל בין הקבוצות בהקשר לתוכן שהועבר בהן, תוך התייחסות חיובית יותר לקבוצת מענק קשת מאשר לקבוצות הקודמות בהן השתתפו. התגובות התייחסו לקבוצה הנוכחית כמקום אשר סיפק נושאים ומידע מובנה, אליו ניתן להביא בעיות ודרכי התמודדות, כמקום הנותן מידע על נושאים שונים ואפשרות לקבל תשובות קונקרטיות, נקודתיות ופרטניות. ציטוטים משמעותיים: "הקבוצה של המפגשים הייתה מין מקום להביא בעיות ודרכי התמודדות", "במרכז למשפחה דיברנו על נושא אחד ממוקד כל פעם...", "הבדל בתוכן הנלמד", "הגישה להורות עם צרכים מיוחדים שונה לחלוטין...", "פה הדגש היה על המשותף בינינו והחוויה שלנו כאמהות", "השינוי היה יותר בפגישות – ניתנו כלים וראייה שונה המלמדת איך להתמודד", "יותר מידע ואפשרות להביע ולשאול ולקבל תשובות קונקרטיות", "כן, זה היה מענה הרבה יותר טוב מבחינת ידע...", "כן, התשובות בקבוצה כאן היו יותר נקודתיות, פרטניות", "כן, מידע חדש על חינוך מיני והורות", "הפעם זה היה עם נושאים ומידע מובנה".
קטגוריה מס' 3: דינמיקה קבוצתית, אווירה וקשרים חברתיים (f=15) הממצאים מראים כי המשתתפים תיארו הבדלים חיוניים באווירה ששררה בקבוצה הנוכחית לעומת קבוצות קודמות. ניכרת התייחסות לאיכות שיח גבוהה יותר, לרמת פתיחות וביטחון גבוהה יותר, ולתחושת קרבה וחיבור שנוצרו בין חברי הקבוצה. בנוסף, עלתה תחושת הזדהות הדדית, הכלה, ונכונות ליצור קשרים בין-אישיים, כאשר האווירה כונתה כמכילה, תומכת ומקרבת באופן משמעותי יותר מהתנסויות קודמות. ציטוטים משמעותיים: "...הקשר עם ההורים האחרים לא היה כמעט [בקבוצות קודמות]", "זה הרגיש מכיל מאוד", "המנטליות הזוהר, האינטימיות של הקבוצה והמנחה", "הקבוצה הפעם הייתה עם הורים למתבגרים עם צרכים מיוחדים... מחברת יותר", "פה הדגש היה על המשותף בינינו והחוויה שלנו כאמהות", "...ובפגישות – יותר הקשבה, הכלה והבנה של המצב", "יש הבדל, משהו בקבוצה הזו היה הרבה יותר מקרב ולבבי ומחזיק...", "...הנשים שהשתתפו בקבוצה מבינות, מכילות – נוצר מכנה משותף", "בקבוצה האחרונה הייתה יותר פתיחות", "בקבוצה השנייה [הזו] היה שיח פתוח, כל אחת לפי רצון שלה לשתף", "הקבוצה אורגנה בצורה כזו שכל המשתתפים הרגישו בנוח", "רכשתי חברות לחיים!"
קטגוריה מס' 4: חוויה אישית והשפעה על המשתתף (f=15) הממצאים מראים כי המשתתפים תיארו את הקבוצה הנוכחית כמסגרת שהשפיעה עליהם/ן, שהיתה מותאמת יותר לצרכיהם, ואף התייחסה אליהם/ן ולא בהכרח לילדים המיוחדים שלהם/ן. הקבוצה סיפקה השפעה חיובית על תחושת העצמי, מתן כוח, חיזוק אישי, מתן דרכי התמודדות, שינויים בגישה להורות, וחוויות השתתפות משמעותיות יותר בהשוואה להתנסויות קודמות. ציטוטים משמעותיים: "...בקבוצה כאן יותר פינוי זמן לעצמנו", "ברור שיותר אקטואלי הדברים ישתנו מאז מאוד מאוד", "זה הרגיש מכיל מאוד", "בעיניי, והקבוצה שנוצרה הייתה המפגש...", "... והשאר בי רשם והשפעה", "כן", "כן זה אחר", "כן, מותאמת לספקטרום", "...קבוצה מדהימה...", "הקבוצה הזאת התמקדה בהיותי אמא ולא בילדים המיוחדים שלי. נתנה לי כוחות".
קטגוריה מס' 5: תפקיד המנחה ומקצועיותה (f=8) הממצאים מראים כי המשתתפים תיארו הבדלים חיוניים בתפקוד המנחה בקבוצה הנוכחית לעומת קבוצות קודמות. צוין סגנון הנחיה מקצועי ותומך יותר, גישה הכוללת הקשבה, הכלה ויחס אישי, וכן תרומה ליצירת תחושת אינטימיות וביטחון. בחלק מההתייחסויות הובעה הערכה כלפי מנחות שהפגינו מחויבות גם מעבר לשעות המפגש, והשפיעו באופן משמעותי על חוויות ההשתתפות.

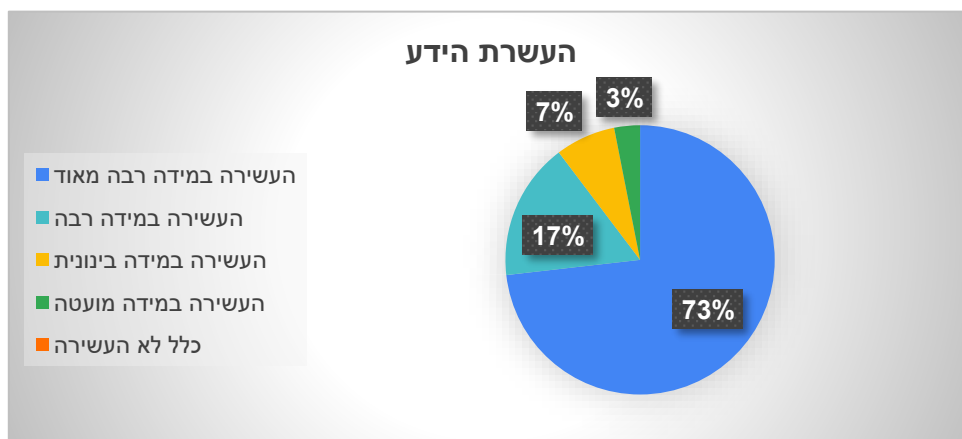
ציטוטים משמעותיים: "המנטליות הזוהה, האינטימיות של הקבוצה והמנחה", "הפעם היה יותר מקצועי", "בפגישות – יותר הקשבה, הכלה והבנה של המצב", "יותר תומך הפעם", "...קבוצה מדהימה ומנחה מצוינת", "יסילביה גם עוקבת אחרי הנעשה", "המרצה הייתה שונה", "מעריצה את המאמנת עידית בן דוד"

ב. שביעות רצון ותרומת הקבוצה

בחלק זה מוצגים הממצאים הנוגעים לשביעות רצונם של המשתתפים מהשתתפותם בקבוצה, ולתרומת ההשתתפות בקבוצה. לצורך כך, השיבו המשתתפים על שאלות שעסקו בהנאה מהקבוצה, בהרחבת הידע האישי, ובקבלת כלים מעשיים. בנוסף, התבקשו לתאר את התרומה המרכזית של הקבוצה עבורם. שאלה ראשונה התייחסה להנאה מההשתתפות בקבוצה. נמצא כי 98% (100 מתוך 102 משיבים) דיווחו כי נהנו במידה רבה עד רבה מאוד, בעוד ש-2% (2 מתוך 102 משיבים) ציינו כי נהנו במידה בינונית. הממצאים מוצגים בתרשים הבא:

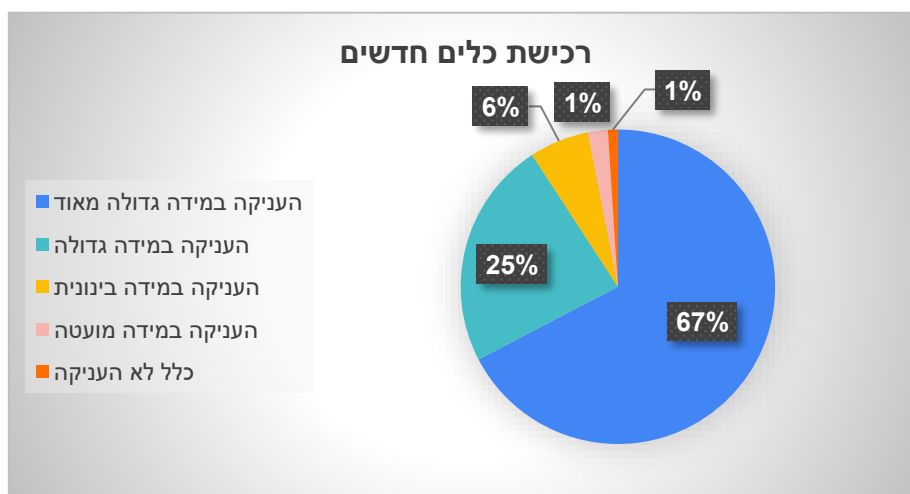

שאלה נוספת בחנה את **מידת התרומה** של הקבוצה להרחבת הידע של המשתתפים. נמצא כי 90% (92 מתוך 102 משיבים) דיווחו כי ההשתתפות בקבוצה העשירה את הידע שלהם במידה רבה עד רבה מאוד, ואילו 10% (10 מתוך 102 משיבים) ציינו כי התרומה הייתה בינונית או מועטה. הממצאים מוצגים בתרשים הבא:

שאלה נוספת בחנה את **מידת התרומה של הקבוצה להענקת כלים חדשים שניתן ליישם בפועל**. נמצא כי 92% (92 מתוך 102 משיבים) דיווחו כי ההשתתפות בקבוצה העניקה להם כלים חדשים במידה רבה עד רבה מאוד, בעוד

ש-8% (10 מתוך 102 משיבים) ציינו כי הוענקו כלים במידה בינונית, מועטה או שכלל לא קיבלו כלים (רק 1% מהמשיבים). הממצאים מוצגים בתרשים הבא:

בחלק זה יוצגו הממצאים הנוגעים להערכת המשתתפים את תרומת הקבוצה, כפי שעלתה מתשובותיהם לשאלה הפתוחה: **"במה תרמה לך הקבוצה?"**. התשובות נותחו בשיטה איכותנית, וקובצו לארבע קטגוריות תוכן מרכזיות, המשקפות היבטים שונים של ההתמודדות עם הורות לילדים עם צרכים מיוחדים – בהם למידה, תחושת מסוגלות, תמיכה רגשית ותחושת שייכות. (פירוט כלל התשובות וחלוקתן לקטגוריות מופיע בנספח 5).

להלן מוצגות הקטגוריות שנמצאו, בצירוף הסבר קצר לכל אחת וציטוטים להמחשה.

קטגוריות המתייחסות לתרומת הקבוצה למשתתפים:	
קטגוריה מס' 1: העמקת ידע, הבנה ורכישת כלים להתמודדות (f=40)	הממצאים מראים שהמשתתפים ראו בקבוצה מסגרת התורמת לרכישת ידע, להבנה טובה יותר של ילדיהם, ולפיתוח דרכי התמודדות עם מצבים שונים הקשורים בהורות לילדים עם צרכים מיוחדים. חלק מהמשתתפים תיארו קבלת כלים מעשיים ליישום במצבים יומיומיים, אחרים ציינו חשיפה למידע חדש או הבהרה של ידע קודם, והובעה גם תרומה בהבנת התנהגויות הילד או גיבוש תפיסה שונה כלפי מצבים מוכרים. לצד התכנים שהועברו על ידי המנחה, צוינה גם תרומה של שיח קבוצתי ושיטותי הורים.
	ציטוטים משמעותיים: "כלים להתמודדות עם קשיי התנהגות של ילד חנ"מ", "נתנה לי כלים להתמודד עם מצבים", "הנגשת ידע שהיה מוכר לי באופן חלקי...", "הכמת ההמונים – ידע, ניסיון", "הבנה של המניעים להתנהגויות של הילד, כלים מעשיים ופרקטיים למצבים מסוימים", "להבין התנהגות של ילד, לדעת להכיל אותו ולהתייחס בהתאם", "הסתכלות שונה על דברים", "חשיבה אחרת ולשים לב להתנהלות מול הילדים ולמחשבות שלי", "שינוי תודעתי מקצה לקצה מול התנהגותו של בני", "למדתי הרבה ממה ששיתפו אימהות בקבוצה", "הבנה, שיתוף, לחלוק", "קיבלתי בקבוצה ידע ותמיכה"
קטגוריה מס' 2: תמיכה הדדית, שייכות ויצירת קשרים (f=27)	הממצאים מראים כי המשתתפים תיארו את הקבוצה כמרחב חברתי ורגשי בו חוו תחושת שותפות, שייכות, קרבה והבנה הדדית עם הורים המתמודדים עם אתגרים דומים. התשובות מצביעות על כך שהקבוצה סיפקה אפשרות לשיתוף פתוח בקשיים, קבלת תמיכה רגשית, החלפת טיפים, ובניית קשרים עם הורים אחרים. חלק מהמשתתפים תיארו את הקבוצה כמקור לאכפתיות, תחושת שוויון, ואף כמעגל חברתי חדש שלא היה נוצר מחוץ למסגרת זו.
	ציטוטים משמעותיים: "בעיקר באפשרות להרגיש חלק מקבוצה ולשמוע התמודדויות דומות לשלי", "הזדהות ותמיכה גדולה עם ההורים", "ראשית, מאוד נחמד להכיר אמהות שמזדהות איתי, ושגם להן יש ילדים עם צרכים מיוחדים", "בעיקר מקום לדבר בפתיחות על הקשיים שלי", "הקבוצה הייתה מקום להעלות סוגיות שונות הקשורות להורות בכלל ולבן עם הקשיים שלו בפרט", "הקשבה, אמפתיה, מידע", "יש למי לשאול שאלות ולקבל תשובות אישיות מיידיות או כמעט. אכפתיות ויעילות", "תמיכה", "הכרת הורים נוספים, הבנת התחושות שלי כאמא", "נוצר קשר ביני לבין בנות שלא נראה לי שבחיי היום-יום הייתי יוצרת אינטראקציה איתן", "יצירת מרווח נשימה ופגישה עם עוד נשים חזקות כולל המארגנות והמתנדבות"

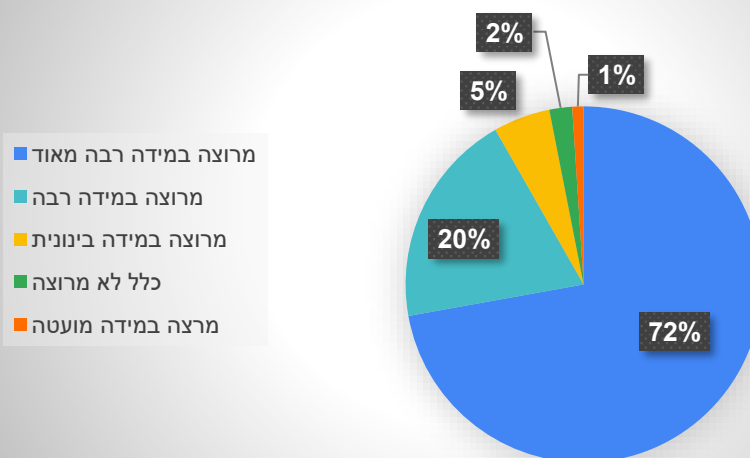
קטגוריה מס' 3: העצמה, ביטחון, חיזוק התמודדות רגשית (f=25) הממצאים מראים כי המשתתפים תיארו את הקבוצה כגורם שתורם לתחושת ביטחון, חיזוק מסוגלות עצמית, והגברת תחושת השליטה בהתמודדות עם אתגרי ההורות. בתשובות עלו תיאורים של עידוד, התחזקות, שיפור הביטחון האישי, גיבוש זהות הורית, וכן שינוי בהרגלים ובתגובות. חלק מהמשיבים ציינו כי הקבוצה סייעה להם לראות את עצמם ואת הילד באופן שונה, ולהתמודד עם סיטואציות מורכבות באופן רגוע ומודע יותר. ציטוטים משמעותיים: "הדרכה, ביטחון, עידוד", "ביטחון מול הילדים – סמכות הורית", "קיבלתי ביטחון עצמי", "כוח רגשי, חיבור לביטחון העצמי", "נתנה כוחות, חיזוק והעצמה", "התבוננות בצורה אחרת על הילד המיוחד – חזק ועידוד במצבים שקשים לנו ביום יום", "שינוי בהרגלים, קבלת הילד המיוחד כמו שהוא", "שינוי עצמי לגבי סיטואציות שונות – כיצד להגיב שונה ולגרום לתגובה שונה", "בהתמודדות היומיומית עם ילדי ובעלי ועם הסביבה המקיפה אותי בעבודה", "עוצמתי ברמות על!!! – על דברים שכ"כ עזרו לי לקדם את כל הבית", "שינתה את חיילי!!!", "תרמה לי מאוד – גם מבחינת כלים פרקטיים לחיים, וגם מבחינת התמודדות רגשית"
קטגוריה מס' 4: הקבוצה כזמן איכות לעצמם/ן (f=8) הממצאים מראים כי חלק מהמשתתפים תיארו את הקבוצה כמרחב אישי שבו יכלו להתבטא, לקחת זמן לעצמם, ולחוות תחושת נראות והכלה. בתשובות הופיעה התייחסות לערך שבהשתתפות עצמה, להזדמנות להיפגש עם הורים נוספים, וכן להנחיה המקצועית שניתנה במהלך המפגשים. המשתתפים התייחסו לתחושת נוחות וביטחון שנוצרה, וליכולת של המנחים לדייק עבורם תובנות ולתרום להתפתחות האישית בתוך הקבוצה. ציטוטים משמעותיים: זמן לעצמי, לפגוש אנשים, התאווררות", "להיות בקבוצת השווים, לתת לעצמי זמן איכות", "בעיקר מקום לדבר בפתיחות על הקשיים שלי", "הסדנה של עידית בנושא שחיקה הייתה פשוט חוויה עוצמתית – מדייקת כל אחת בדיוק למקום שלה", "פגשתי נשים מדהימות ומנחה מקצועית ונעימה שנתנה כלים מעשיים לביצוע, ודייקה אצלי הרבה תובנות", "קיבלתי ביטחון עצמי, הכרתי עוד הורים שמתמודדים כמוני, קיבלתי מלא כלים, הנאה והמון כיף", "השיתופים של ההורים, והמידע שאביבית העבירה", "שרון מדהים!"

ג. קשרים חברתיים ותחושת קהילתיות

בחלק זה מוצגים הממצאים הנוגעים להיבטים החברתיים של ההשתתפות בקבוצה, תוך התמקדות בקשרים הבין-אישיים שהתפתחו בין המשתתפים ובתחושת הקהילתיות שנוצרה. המשתתפים התבקשו לדרג את שביעות רצונם מהקשרים בקבוצה, לציין האם נוצרו קשרים שנמשכו גם מעבר למפגשים, ולהעריך את מידת תחושת השייכות שחוו במסגרת הקבוצתית.

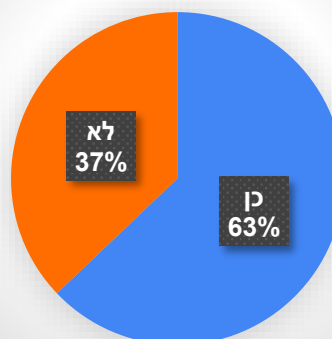
שאלה זו בחנה את **שביעות רצונם של המשתתפים מהקשר שנוצר בינם לבין יתר חברי הקבוצה**. נמצא כי 92% (93 מתוך 102 משיבים) דיווחו כי היו מרוצים מהקשרים שנוצרו במידה רבה עד רבה מאוד, בעוד ש-8% (9 מתוך 102 משיבים) ציינו כי היו מרוצים במידה בינונית או פחותה מכך. הממצאים מוצגים בתרשים הבא:

שביעות הרצון מהקשר שנוצר בין המשתתפים בקבוצה

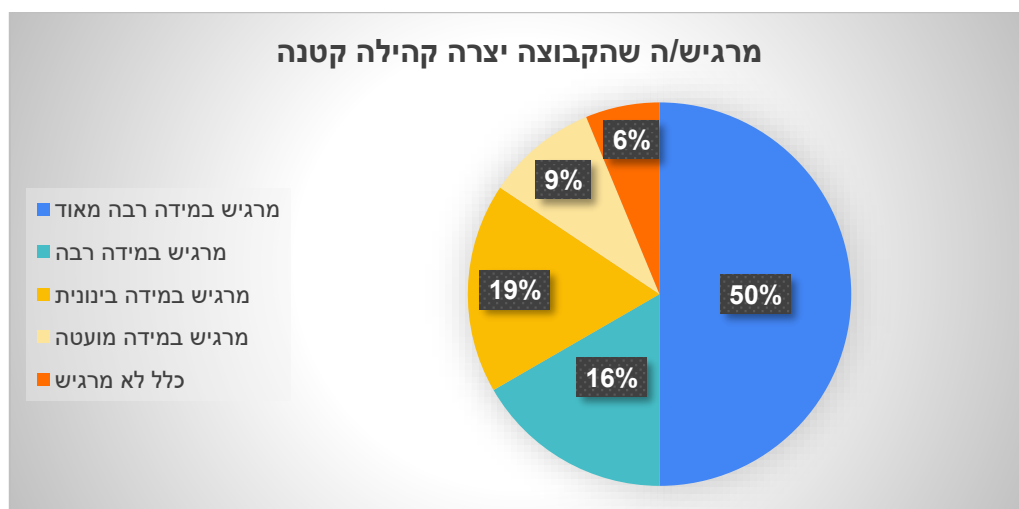

שאלה נוספת בחנה האם נוצר קשר בין המשתתפים גם מעבר למפגשי הקבוצה. נמצא כי 63% (64 מתוך 102 משיבים) השיבו כי יצרו קשר עם אחד או יותר מחברי הקבוצה גם מחוץ לשעות הפעילות, בעוד ש-37% (38 מתוך 102 משיבים) השיבו כי לא נוצר קשר מעבר לקבוצה. הממצאים מוצגים בתרשים הבא:

יצירת קשר עם אחד מחברי הקבוצה גם מחוץ לשעות הפעילות

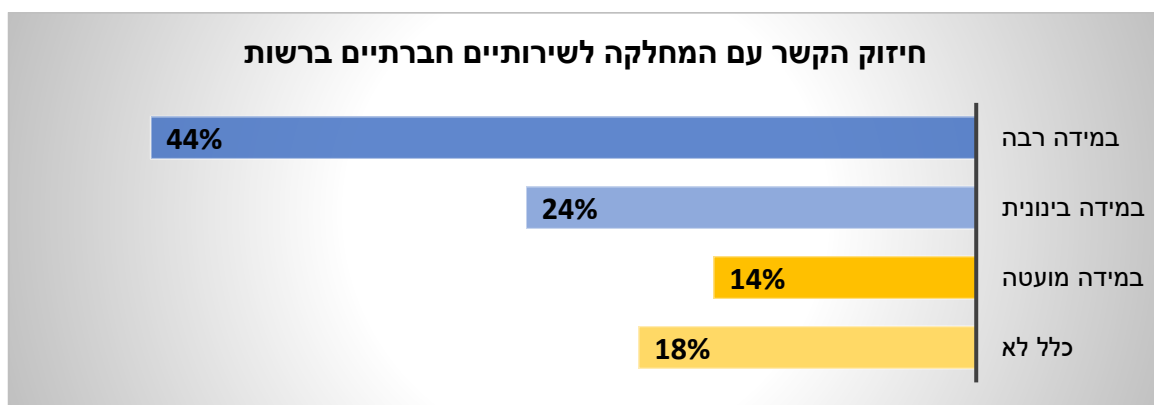

שאלה זו בחנה את מידת תחושת השייכות והקהילתיות שחוו המשתתפים במסגרת הקבוצה. נמצא כי 67% (67 מתוך 102 משיבים) ציינו כי חשו שהקבוצה יצרה קהילה קטנה במידה רבה עד רבה מאוד, ואילו 33% (34 מתוך 102 משיבים) דיווחו כי תחושת הקהילתיות הייתה בינונית או פחותה מכך. הממצאים מוצגים בתרשים הבא:

ד. הקשר עם השירותים החברתיים ברשות

בהמשך לבחינת ההיבטים החברתיים שנוצרו בין המשתתפים, נבדקה גם מידת ההשפעה של ההשתתפות בקבוצה על הקשר עם גורמי הרווחה ברשות המקומית. המשתתפים התבקשו לדרג את מידת התחזקות הקשר בעקבות ההשתתפות, על פני סולם בן חמש דרגות. נמצא כי 44% דיווחו כי ההשתתפות חיזקה את הקשר במידה רבה, 24% במידה בינונית, ו-32% ציינו כי ההשפעה הייתה מועטה או כלל לא התקיימה. הממצאים מוצגים בתרשים הבא:

ה. קשיים בתהליך ההשתתפות בקבוצה

בחלק זה יוצגו הממצאים הנוגעים לקשיים שחוו המשתתפים בקבוצות. המטרה בפרק זה הייתה לבחון את איכות ההתנסות לא רק מן ההיבט החיובי, אלא גם לזהות אתגרים, קשיים או נקודות תורפה שייטכן והשפיעו על חוויית ההשתתפות. לשם כך, התבקשו המשתתפים להשיב על שאלה סגורה בדבר קיומם של קשיים, ולאחר מכן – במידה והשיבו בחיוב – לפרט באופן פתוח מה בדיוק הפריע להם. תשובותיהם נותחו באופן איכותני, וקובצו לקטגוריות תוכן מרכזיות (N=102).

משתתפי הקבוצה נשאלו: "האם היה משהו שהפריע לך במהלך ההשתתפות?". נמצא כי 8% (8 מתוך 97 משיבים) דיווחו כי חוו קושי כלשהו, בעוד ש-92% (94 מתוך 102 משיבים) ציינו כי לא היה דבר שהפריע להם במהלך ההשתתפות. מתוך אלו שדיווחו כי חוו קושי, רק שישה משתתפים בחרו לפרט את תשובתם. מבין תגובות אלה עלו מספר סוגיות עיקריות, ובהן: השתתפות לא עקבית ותנאים פיזיים לקויים. חלק מהמשתתפים, במיוחד אימהות, התקשו להתמיד ולהגיע באופן רציף, ובמקרים מסוימים, מספר המשתתפים היה נמוך והיה קשה ליצור קבוצה מגובשת. כמו כן, הועלתה ביקורת על התמקדות יתר בנושאי דת והלכה במקום בגישה רחבה יותר. קשיים נוספים נבעו מהרכב קבוצה מגוון מדי מבחינת מוגבלויות ותפקודים, מה שהקשה על דיון חופשי ושיתוף, וכן היו תלונות על הערות מיותרות של חלק מהחברים (כלל תשובות המשיבים מוצגות בנספח 6).

1. כוונות עתידיות והמלצות

בחלק זה מוצגים הממצאים הנוגעים לעמדות המשתתפים בנוגע להשתתפות עתידית בקבוצות דומות, ולכונותם להמליץ על ההשתתפות לאחרים. המשתתפים התבקשו לציין האם היו מעוניינים להשתתף בקבוצה נוספת, והאם היו ממליצים לבני משפחה להשתתף בקבוצה מסוג זה. בנוסף, התבקשו להסביר את בחירתם בשאלה פתוחה (N=102).

כאשר נשאלו המשתתפים האם היו מעוניינים להשתתף בקבוצה נוספת בעתיד, בין אם באותו נושא ובין אם בנושא אחר, 99% (101 מתוך 102 משיבים) השיבו בחיוב, ורק משתתף אחד ציין כי אינו מעוניין בכך. כאשר נשאלו המשתתפים האם היו ממליצים לבני משפחה אחרים להשתתף בקבוצה מסוג זה, 100% מהמשיבים (102 מתוך 102) השיבו בחיוב.

בהמשך לשאלה האם ימליצו לאחרים להשתתף בקבוצה מסוג זה, התבקשו המשתתפים לנמק את תשובותיהם, אשר נותחו באופן איכותי וקובצו לחמש קטגוריות מרכזיות, המשקפות היבטים שונים של הערך שייחסו המשתתפים לקבוצה: העצמה אישית ושינוי, למידה ורכישת כלים מעשיים, שביעות רצון כללית והמלצה מפורשת, תמיכה רגשית ותחושת שייכות, ויצירת קשרים והשתלבות בקהילה תומכת (כלל תשובות המשיבים וחלוקתן לקטגוריות מוצגות בנספח 7). להלן הקטגוריות שנמצאו, ומתחתן הסבר קצר על כל קטגוריה ומבחר ציטוטים מייצגים.

קטגוריות אשר משקפות היבטים שונים של הערך שייחסו המשתתפים לקבוצה:
קטגוריה מס' 1: העצמה, כוח ושינוי אישי (f=31) הממצאים מראים כי המשתתפים התייחסו להשפעה אישית שחוו בעקבות ההשתתפות בקבוצה. בתשובותיהם תוארו תחושות של חיזוק, קבלת כוחות, שיפור בביטחון העצמי, והגברת היכולת להתמודד עם אתגרי היומיום. חלק מהמשתתפים ציינו שינוי באופן בו הם מבינים את עצמם ואת ילדיהם, תהליך אישי שעברו, ואף חוויה של צמיחה או התחדשות. עלו גם ביטויים של התרשמות מהשפעה מתמשכת, תועלת פרקטית, ותחושה כללית של תרומה משמעותית ברמה האישית. ציטוטים משמעותיים: "קיבלתי... זה חיזק אותי...", "זה עזר לי להבין את עצמי ואיך אני יכולה לעזור לילד שלי יותר טוב", "זה מביא לישינוי אמיתי...", "זה מחזק", "זה נתן לי כלים להתמודדות", "זה עשה לי טוב", "אני עשיתי תהליך ששינה אותי מקצה לקצה!", "אני במקום אחר היום", "כי זה מאוד עזר והועיל", "כי זה נתן כוח ומאוזר", "כי זה תורם לי בביטחון העצמי... ומפתח את היצירתיות שלי", "כי זה תרם לי הרבה", "מאד תורם, מחבר ומעצים", "מעשיר, מחכים, משחרר", "משום שהקבוצה תורמת בפן האישי", "נחמד מאוד ומעצים", "נתן לי המון כלים, חיזוק נפשי, הרבה כוחות עם שמחה וחוויה", "עזר להתמודדות", "עוצמתי ביותר", "נותן כח", "מסייעות לי יום יום להתמודד"
קטגוריה מס' 2: למידה, ידע וכלים מעשיים (f=28)

הממצאים מראים כי משתתפים רבים תיארו את הקבוצה כמקור לרכישת ידע, קבלת מידע רלוונטי וכלים יישומיים, וללמידה משותפת עם הורים אחרים. התגובות מדגישות את תרומת הקבוצה בהיבטים של העשרה מקצועית, הרחבת אופקים, תיווך של תכנים תיאורטיים באופן נגיש, והצגת פתרונות מעשיים לבעיות יומיומיות. המשתתפים ציינו גם את חשיבות הלמידה מהמרחב, מהחומר הכתוב ומהשיח הקבוצתי, וכן את הערך שבהיחשפות לגישות חדשות ולדעות מגוונות. ציטוטים משמעותיים: "אין דבר כזה יותר מידי למידה תמיד יש מה ללמוד", "אפשר ללמוד המון מהסדנאות", "הכלים מעשיים מאוד", "כלים טובים, חומר לימודי כתוב, קיבלנו מענה לכל השאלות", "נתנה כלים ומענים לאופקים חדשים, הרחבת ידע", "התעשרתי ממנחת הסדנא ומההליך הקבוצתי של החברות הקבוצה", "חשוב לשתף וללמוד מאחרים", "זה נותן המון מידע", "הן מעשירות בידע חיים", "כי החומר שנלמד מוסיף", "היה מאוד נעים ונתן הרבה מידע יעיל וחשוב", "כי הקבוצה נותנת ידע ותמיכה", "כי התרומה של הקבוצה והתוכן היה מעל ומעבר", "כי מקבלים תשובות לבעיות היום יום, בזמן אמת", "כי קבוצה זה כוח. וכוח זה ידע", "מידע מועיל", "קבלת כלים, שיתוף והענקת וקבלת מידע".
קטגוריה מס' 3: הערכה חיובית כוללת והמלצה (f=27) הממצאים מראים כי משתתפים רבים הביעו שביעות רצון כללית מהקבוצה, תוך התייחסות לחוויה החיובית, התרשמות מהתכנים, האווירה, הנחיית הקבוצה, והתרומה הכללית של ההשתתפות. בתשובות ניכרת המלצה מפורשת להשתתף בקבוצה, לצד תיאורים של הנאה, תחושת תועלת, ומוטיבציה להמליץ להורים נוספים להצטרף. חלק מהתגובות כללו קריאה להמשך הפעילות או הרחבתה, ולעיתים צוין הרצון שהטוב שהשתתף חווה יעבור גם לאחרים. ציטוטים משמעותיים: "אני ממליצה לכל אמא להשתתף בקבוצות כאלה", "היא יעילה ברמה לא רגילה, וגם יש בה חוויה", "היה מוצלח", "היה מקסים", "הסדנא מכילה מאוד מאוד חשוב ועוזר", "נהניתי ב"ה מאוד", "הקבוצה הייתה טובה מאוד", "זה עשה לי טוב אז אשמח שיעשה טוב גם להורים נוספים", "ממליצה בחום", "כי היה לי טוב בקבוצה", "כי התרומה של הקבוצה והתוכן היה מעל ומעבר", "כי זה חשוב", "לי, ואני רוצה שזה יועיל גם לאחרים", "מאד תורם".
קטגוריה מס' 4: תמיכה רגשית ותחושת שייכות (f=20) הממצאים מראים כי משתתפים רבים תיארו את הקבוצה כמקור לתמיכה רגשית, הפחתת תחושת בדידות, והזדמנות לביטוי עצמי בסביבה תומכת. התגובות מבטאות חוויה של הקלה נפשית, התחזקות מתוך הזדהות הדדית, ונוכחות של "אוזן קשבת" מצד המשתתפים והמנחה. משתתפים הדגישו את תחושת השותפות שנוצרה עם הורים אחרים, את קבלת התוקף לקשיים שהם חווים, ואת התחושה שהם אינם לבד בהתמודדות המורכבת עם הורות לילדים עם צרכים מיוחדים. ציטוטים משמעותיים: "אני חושבת שכן נחמד לשמוע מאוד אנשים במצב דומה", "בהנחה שנוצרת קבוצה טובה, מדובר בהזדמנות טובה להחליף חוויות ולשוחח על אתגרים הקשורים להורות לילדים עם צרכים מיוחדים", "בזכות הקבוצה קיבלתי תמיכה בהבנה שהקושי אצלי הוא הגיוני. נכנסתי לפרופורציות... השיח והדיונים שהיו בקבוצה תרמו מאוד", "זה חשוב לשתף... ולהרגיש לא לבד", "זה מאוד נחמד לדעת שיש עוד אנשים עם אותם בעיות כמו שלך ושאתה לא מרגיש שונה מאחרים כשמסתכלים עלייך... וזה נותן רוח גבית להתמודד", "מרגיע שאני לא לבד מתמודדת עם הקושי", "חשוב לגבש את הקהילה שידעו שהם לא לבד", "חשוב לדעת שיש עוד הורים במצב שלי", "יש עוד נשים באותה סיטואציה שמדברים על אותו דבר", "להבין ולהרגיש שאתה לא לבד", "כיון שהשתתפות בקבוצה נתנה לי מקום להביע ולשתף באתגרים. תחושת שותפות של אנשים עם מכנה משותף", "הרגשת שייכות".
קטגוריה מס' 5: יצירת קשרים וקהילה (f=18) הממצאים מראים כי חלק מהמשתתפים התייחסו לקבוצה כמסגרת שאיפשרה יצירת קשרים חדשים, חיזוק קשרים קיימים, ותחושת חיבור לקהילה של הורים המתמודדים עם אתגרים דומים. בתשובות עלו תיאורים של מפגשים משמעותיים עם משתתפים אחרים, חברות חדשה, תמיכה הדדית בין הורים, והמשכיות של קשרים גם מעבר למפגשי הקבוצה. הודגש גם המרכיב החברתי של הקבוצה, התחושה של "ביחד", וההערכה למרחב שבו ניתנה אפשרות להיפגש, לשתף ולהתחבר. ציטוטים משמעותיים: "הבאתי איתי חברות שהצטרפו. ליצור מערכת תמיכה", "היה מקסים, מאחד ואיכפתי", "נוצר קשר אישי בין המשתתפות", "הקבוצה תרמה לתחושת הביחד... היכרות נעימה עם מחלקת הרווחה", "עוזר ליצור קשרים של נשים המתמודדות עם אותה התמודדות", "יצרנו חברויות חדשות", "מייצר חברויות", "יש לי חברה שווה לי שאני יכולה לספר, לחזק, להתחזק ולהתייעץ ויבין על מה אני מדברת", "מכירים עוד חברים", "כי היה כיף וחשוב להיות יחד", "נותן לי אופציה להיפגש עם אנשים", "מכיוון שהקבוצה מאורגנת על ידי מומחים מקצועיים, האווירה חמה, אוכל ועזרה עם הילדים מאורגנים כך שההורים יכולו להשתתף באופן מלא בקבוצה", "קשרים שנוצרו עם משתתפות מהקבוצה, הלאה גם מחוצה לה", "מפגשים אלה מחזקים את הקשר עם אנשים המתמודדים עם אתגרים דומים", "מפני שזה עוזר לפתח קשר בין הורים", "תורם לחברות", "תחושה של ביחד", "תחושת חיבור לקהילה".

ז. הערות נוספות של המשיבים

בחלק זה יוצגו הממצאים הנוגעים לתגובותיהם המסכמות של המשתתפים לשאלה הפתוחה: **"לסיים, במידה ויש משהו נוסף שתרצה לומר/להציע/להעיר/להאיר – נשמח לשמוע"**. תשובותיהם של המשתתפים לשאלה זו נחתו באופן איכותני, ונקבצו לשלוש קטגוריות בעלות משמעות ($n=68$) (כלל תשובות המשיבים תוך חלוקה לקטגוריות מוצגות בנספח 8). הממצאים משקפים שלושה מישורים עיקריים: א. **הבעת תודה, הערכה ושביעות רצון גבוהה מהחווייה הקבוצתית, תוך תיאור של השפעה חיובית; ב. בקשות להמשך הפעילות, הרחבתה או העמקת המענה הקבוצתי; ג. הצעות מעשיות לשיפור והתאמה עתידית של תכנים, מבנה וקהלי יעד.** להלן יוצגו הקטגוריות שנמצאו, ומתחתן הסבר קצר על כל קטגוריה ומספר ציטוטים להדגמה:

קטגוריות המתייחסות למה שהיה חשוב למשתתפים לומר/להציע/להעיר/להאיר:	
קטגוריה מס' 1: הוקרה, שביעות רצון והשפעה חיובית ($f=37$)	הממצאים מראים כי מרבית המשתתפים בחרו לנצל את השאלה הפתוחה כדי להביע תודה, הערכה עמוקה ושביעות רצון גבוהה מהקבוצה, מהצוות ומהמנחים. בתשובות אלו באו לידי ביטוי תחושות חיוביות משמעותיות ביחס להתנסות הקבוצתית, המתייחסות לתרומת הקבוצה לחיים האישיים או המשפחתיים, והוקרה כלפי מנחים, מארגנים ומשתתפים נוספים. משתתפים תיארו את הקבוצה כחווייה משמעותית, מעשירה ומרגשת, ולעיתים אף כמקור לשינוי אישי או רגשי. הודגשו מרכיבים כמו איכות ההנחיה, האכפתיות של הצוות, תחושת הכלה, והתוכן שנתפס כרלוונטי ובעל ערך רב.
	ציטוטים משמעותיים: "אלפי תודות על ההזדמנות להיפגש ולהיות", "ועל כל רגע שהיה עצמתי ומחזק", "אין – שבזכותה קיבלתי את הבן שלי מחדש", "תודה, תודה תודה...", "פעם ראשונה שלי ולא יכולתי לשער את גודל המשמעות שזה הכניס לחיי!!", "אני רוצה להודות ... מה שאתה עושה הוא חשוב ובעל ערך רב", "היה לי מאוד כיף, נעים", "היה מקסים, יישר כח גדול לכם", "הכול מושלם. תודה על הכול", "מאוד מאוד נהניתי. תודה לכל מי שחשב עלינו!!!", "ממליץ מאוד על ארגון והשתתפות במפגשים דומים. מאוד נהניתי ומרגיש שהעשרתי את הידע שלי והקשרים שלי בתחום. תודה", "ממליצה בחום על עוד סדנאות... כדי להזרים לנו כוחות", "אני רואה בזה זמן איכות לאימהות לילדים עם צרכים מיוחדים – הזדמנות ללמוד ולהעשיר את הידע", "נהניתי מאוד, "קבוצות כאלו הן מבורכות! צריך אותן יותר ממה שאנחנו הורים מבינים".
קטגוריה מס' 2: הצעות לשיפור, התאמה ותכנים עתידיים ($f=21$)	הממצאים מראים כי מספר משתתפים הציעו הצעות מעשיות לשיפור ולהתאמה של הסדנאות בעתיד. ההצעות כללו המתייחסות למבנה ולפורמט של הקבוצות (למשל קיצור משך, שינוי בהרכב הקבוצה, שילוב פעילויות מגוונות), הרחבת קהלי היעד (כגון אבות, אחים, הורים לבוגרים), הוספת תכנים רלוונטיים (כמו מידע על זכויות, נושאים חדשים, תיווך שירותים) והגברת האיזון בין הרצאות לשיח פתוח. עלתה גם קריאה להתאמה אישית של קבוצות לפי גיל הילד ורמת התפקוד, וליצירת תשתית ארגונית נגישה ומחברת לקהילה.
	ציטוטים משמעותיים: "אני חושבת שהיה צריך לתת יותר זמן ומקום לשיטופים ושיח פתוח ופחות הנחייה מובנית", "גישה למה שכבר קיים ואנחנו לא יודעים / פעילויות אחרי צהריים, תנועות נוער לבוגרים, לאן אפשר נופשון... לבקש עזרה במציאת מקומות לשירות לאומי", "הייתי שמחה לקבוצה שיש בה אימהות למתבגרים עם אוטיזם או למי שיש יותר מילד אחד על הרצף", "חשוב מאוד לתת מענה ולהרחיב את נושא הפעילות גם להורים וגם לילדים", "קבוצה – פעם פוטותרפיה, פעם כתיבה, פעם הדרכה וכו' "לייצר קבוצה הומוגנית יותר מבחינת הגיל ורמת התפקוד", "נשמח לסדנה בסגנון דומה שמיועדת לאבות", "נשמח לעוד מפגשים. הילדים גדלו ואיתם האתגרים – בנוסף חווינו מלחמה וחרדות, לכן מפגשים נוספים יסייעו לנו מאוד", "סדנה בת עשרה מפגשים מרגיש קצר מדי – אשמח שכל סדנה תכלול יותר מפגשים", "סדנה גם לאחים לילדים עם צרכים מיוחדים".
קטגוריה מס' 3: הערכה חיובית כוללת והמלצה ($f=27$)	הממצאים מראים כי משתתפים רבים הביעו שביעות רצון כללית מהקבוצה, תוך המתייחסות לחווייה החיובית, התרשמות מהתכנים, האווירה, הנחיית הקבוצה, והתרומה הכללית של ההשתתפות. בתשובות ניכרת המלצה מפורשת להשתתף בקבוצה, לצד תיאורים של הנאה, תחושת תועלת, ומוטיבציה להמליץ להורים נוספים להצטרף. חלק מהתגובות כללו קריאה להמשך הפעילות או הרחבתה, ושגם אחרים יחוו את החווייה הזו.
	ציטוטים משמעותיים: "אני ממליצה לכל אמה להשתתף בקבוצות כאלה", "היא יעילה ברמה לא רגילה, וגם יש בה חוויה", "היה מוצלח", "היה מקסים", "הסדנה מכילה מאוד מאוד חשוב ועוזר", "נהניתי ב'ה מאוד", "הקבוצה הייתה טובה מאוד", "זה עשה לי טוב אז אשמח שיעשה טוב גם להורים נוספים", "ממליצה בחום", "יש קורסי הדרכה בכל תקופה", "כי היה כיף", "כי היה לי טוב בקבוצה", "כי התרומה של הקבוצה והתוכן היה מעל ומעבר", "כי זה חשוב", "אני רוצה שזה יועיל גם לאחרים", "כי שירי מדהימה והתאימה את התוכנית לדינמיקה הקבוצתית ובכלל היה מרתק, מעשיר וממלא", "מאד תורם", "האווירה נחמדה ותומכת", "נהניתי מהמפגש", "נחמד מאוד", "עם שמחה וחוויה", "אווירה מקסימה", "תורם הרבה", "להמשיך את המפגשים".

פרק ד' – ממצאים חלק ב'

הערכת המיזם בעיני מתכללי המיזם ברשויות המקומיות

הממצאים בפרק זה נועדו לשקף את תפיסותיהם של 13 מתכללי המיזם באשר להשפעת מענק קשת, ולבחון את תרומתו להפעלת קבוצות, להרחבת השירותים למשפחות, ולהגעה לקהלי יעד חדשים. הפרק כולל התייחסות להימצאות מרכז למשפחה ברשות ולמאפייניו, לניסיון קודם בהפעלת קבוצות, לקיומם של בעלי תפקידים ייעודיים, ולחסמים שעמדו בפני הפעלת קבוצות טרם קבלת המענק. בהמשך, מוצגים ממצאים הנוגעים לתרומה הייחודית של מענק קשת, למידת ההתאמה של נושאי המענק לצורכי השטח, לניסיון להרחיב את מעגל המשפחות המשתתפות, ולפנייה לקהלים שלא נכללו קודם לכן בפעילויות השונות.

א. קיומו של מרכז למשפחה ומאפייניו

כאשר נשאלו המתכללים האם קיים ברשותם מרכז למשפחה, 85% מהם (11 מתוך 13 משיבים) ציינו כי קיים מרכז פעיל, בעוד ש-15% (2 משיבים) דיווחו כי אין ברשותם מרכז למשפחה. מבין 11 המשיבים שצינו כי פועל ברשותם מרכז למשפחה:

- כמחציתם (6 משיבים, 55%) הגדירו את המרכז כגדול, 4 משיבים (36%) ציינו כי הוא בינוני, ורק משיב אחד (9%) הגדיר אותו כקטן
- מרבית המרכזים (6 מתוך 11, 55%) פועלים בין 6 ל-10 שנים, 3 מרכזים (27%) פועלים בין שנתיים לחמש שנים, ומרכז אחד בלבד (9%) פועל כבר 16 שנים ומעלה.
- 10 מתוך 11 (91%) דיווחו כי התקיימו בעבר קבוצות טיפוליות או קבוצות להדרכת הורים, ורק רשות אחת (9%) ציינה כי לא התקיימו קבוצות מסוג זה.

כאשר נשאלו כלל המתכללים האם קיים ברשות בעל תפקיד העוסק בקידום קבוצות טיפוליות או קבוצות להדרכת הורים, נמצא כי ב-8 מתוך 11 רשויות (73%) קיים תפקיד ייעודי כזה, כאשר ברוב המקרים (n=6) צוין כי מדובר במנהלת המרכז למשפחה. בשתי רשויות נוספות ציינו כי מי שאחראית לכך היא רכזת קבוצות באגף הייעוץ והטיפול במחלקת חוסן (n=1) ורכזת קהילה (n=1). עם זאת, ב-3 רשויות (27%) דווח כי אין כיום ברשות גורם ייעודי שמופקד על תחום זה.

ב. חסמים לקיום קבוצות טרם קבלת מענק קשת

בחלק זה מוצגים הממצאים הנוגעים לחסמים אשר, לפי דיווחי המתכללים, עיכבו או מנעו קיום של קבוצות הדרכה וקבוצות טיפול לבני משפחה, בטרם קבלת מענק קשת. 10 מתכללים התייחסו לשאלה זו. תשובותיהם נותחו באופן איכותני וקובצו לשלוש קטגוריות עיקריות:

- **היבטים תקציביים:** למשל: "חסם תקציבי בעיקר", "בלתי אפשרי בלי התקציב שקיבלתי ממענק קשת", "העלות שלהן גבוהה".

- **קשיים בגיוס משתתפים ובהתמדה לאורך זמן:** למשל: "קשה מאוד לגייס 12 הורים ומעלה".
- **היבטים תפעוליים וארגוניים,** ביניהם מגבלות של זמן והתאמה לצורכי המשפחות: "הם אורכות זמן רב...", "קושי לאתר זמן מתאים ליותר הורים".

ג. התרומה הייחודית של "מענק קשת"

בחלק זה יוצגו הממצאים הנוגעים לתרומתו של מענק קשת כפי שהיא נתפסת על ידי המתכללים ברשויות המקומיות. המתכללים התבקשו לציין מה איפשר מענק קשת **מעבר** למה שהתאפשר עד כה במסגרת המרכז למשפחה. תשובותיהם של 11 מהמתכללים שענו על שאלה זו נותחו באופן איכותני, ומהניתוח ניתן ללמוד כי מענק קשת אפשר למרכז למשפחות:

- **לקיים פעילויות ספציפיות** שהיו מעבר לפעילות השוטפת או המתוכננת.
- **הזדמנויות לקיים קבוצות בעלי איכות ותוכן ייחודי שלא היה מתאפשר לקיים בלעדי המענק.**
- **לפתח ולהרחיב קבוצות תמיכה שונות,** תוך התייחסות לאוכלוסיות יעד ספציפיות, כמו הורים דוברי רוסית, אבות, ובני משפחה מטפלים.
- **להשקיע בבניית תשתית איכותית וחזקה למרכז ולייחודיותו כמרכז משלים,** וכך עזר בשיווק המרכז. כלומר, מענק קשת אפשר לא רק להרחיב או להעמיק שירותים קיימים, אלא אפשר ליצור ולהציע סוגים של קבוצות או שירותים שהיו בעלי איכות או תוכן ייחודיים שלא היו מתאפשרים בלעדי המענק, ובכך לתרום לייחודיות ולתשתית המרכז מעבר לפעילותו השגרתית.

ד. התאמת הנושאים והצעות לתכנים נוספים

בחלק זה מוצגים הממצאים הנוגעים למידת ההתאמה של נושאי מענק קשת לצרכים בשטח, כפי שתפשו זאת מתכללי הרשויות המקומיות. המשיבים התבקשו להתייחס לשאלה האם התכנים שהוצעו במסגרת הקול הקורא ענו על צורכי הרשות שלהם, וכן הוזמנו להציע נושאים ותכנים נוספים שיכולים להעשיר או לדייק את המענים הקבוצתיים בעתיד.

לשאלה "האם הנושאים שהוצעו בקול הקורא נתנו מענה לצורך שלכם?" השיבו כל 13 המתכללים (100%) כי התכנים שהוצעו במסגרת המענק אכן נתנו מענה הולם לצרכי הרשות.

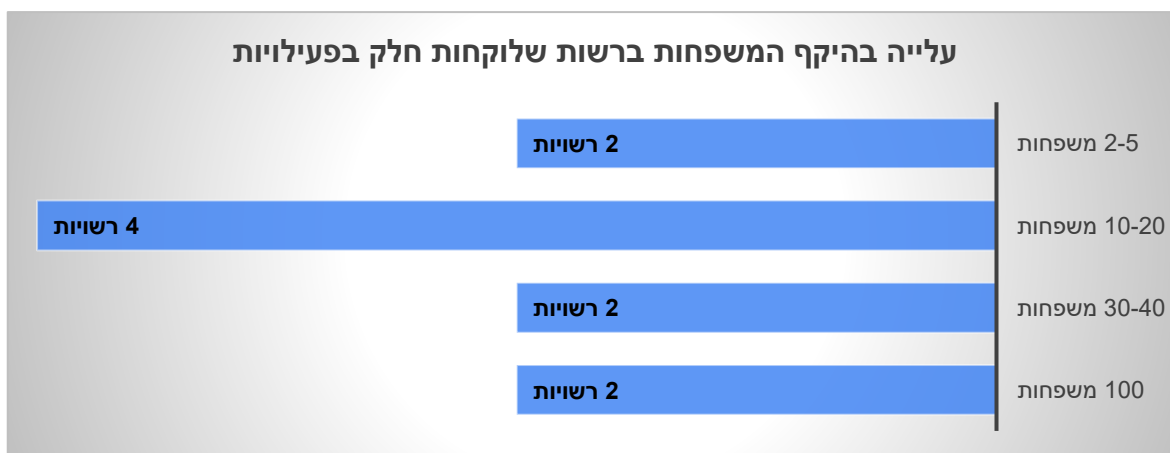
לשאלה "האם יש לך רעיונות לתכנים נוספים?" השיבו שישה מתכללים, והתייחסו לנושאים הבאים:

- **קבוצות טיפוליות חווייתיות** כגון גינון טיפולי, פוטותרפיה, פסיכודרמה, טיפול באומנות, בצילום ובבישול.
- **קבוצות דיאדיות** להורה וילד כמרחב משותף לעיבוד וחיזוק הקשר.
- **קבוצות ייעודיות לבני משפחה נוספים,** בדגש על אחים צעירים ומתבגרים, גם כאשר אינם המטפלים הישירים בילד עם המוגבלות.

ה. הרחבת ההשתתפות והגעה לקהלי יעד חדשים

בחלק זה מוצגים הממצאים הנוגעים לתרומתו של מענק קשת בהרחבת מעגלי ההשתתפות של בני משפחה ברשויות המקומיות. המתכללים נשאלו האם המענק תרם לעלייה במספר המשפחות שלקחו חלק בפעילויות, והאם איפשר להגיע לקהלים שלא קיבלו מענה קודם לכן.

לשאלה "האם המענק הביא לעלייה בהיקף המשפחות ברשות שלוקחות חלק בפעילויות שלכם?" השיבו 10 מתוך 13 המתכללים (77%) כי **אכן חלה עלייה בהיקף המשפחות המשתתפות**, לעומת 3 מתכללים (23%) שציינו כי לא נרשמה עלייה. מתוך אלה שציינו שחלה עלייה בכמות המשפחות המשתתפות, 40% (4 מתכללים) העריכו כי העלייה כללה 10–20 משפחות, 20% (2 מתכללים) ציינו עלייה של 2–5 משפחות, 20% נוספים דיווחו על עלייה של 30–40 משפחות, ו-20% (2 מתכללים) ציינו עלייה משמעותית של כ-100 משפחות. מבדיקת הנתונים עולה כי קיים יחס חיובי בין גודל המרכז למשפחה לבין היקף העלייה במשפחות, כך למשל שתי הרשויות שדיווחו על עלייה של 100 משפחות הן רשויות בהן יש מרכז גדול למשפחה. הנתונים מוצגים בתרשים שלהלן:

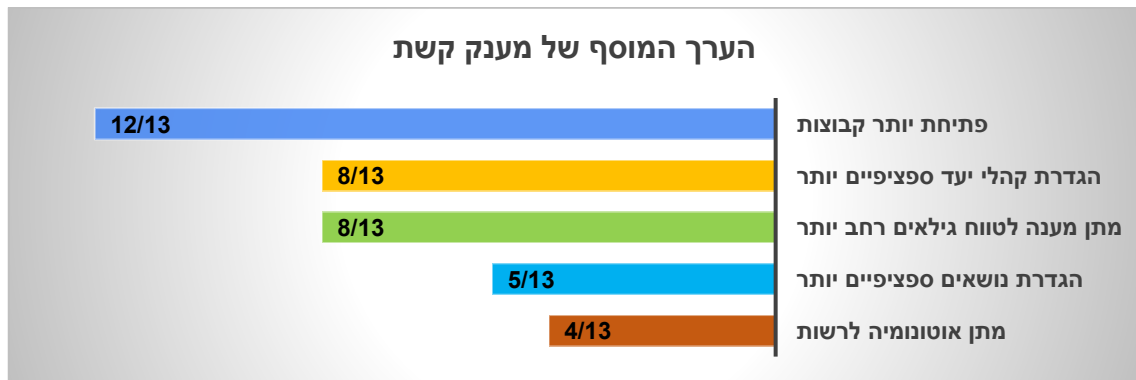

לשאלה "האם המענק אפשר לכם לפנות לקהלי יעד שעד כה לא פניתם אליהם?", השיבו 10 מתוך 13 מתכללים (77%) כי **אכן הצליחו להגיע באמצעות המענק לקהלים חדשים** שלא היו חלק ממעגל הפעילות בעבר. 3 מתכללים (23%) השיבו כי לא נרשמה פנייה לקהלים חדשים. הרשויות שציינו כי הצליחו להרחיב את מגוון הקהלים, התייחסו לקהלים החדשים הבאים:

- אבות, אחים ואחיות, אימהות לבוגרים, ומשפחות עם ילדים בעלי מוגבלויות בלתי נראות.
- משפחות לפי שלבים התפתחותיים: משפחות לילדים בגיל הרך, מתבגרים, ואף בוגרים מעל גיל 21.
- משפחות עם מספר ילדים עם מגבלה, או משפחות שבעבר חוו בושה או חשש מהשתתפות בקבוצה.
- קבוצות ייחודיות לקהלים תרבותיים – למשל דוברי רוסית, קבוצות לפי גיל מדויק, ולפי צורך ממוקד כמו התמודדות עם צמי"ד או טרשת נפוצה.

ו. תפיסת הערך המוסף של מענק קשת

בחלק זה מוצגים הממצאים הנוגעים לתפיסת המתכללים את הערך המוסף של מענק קשת, כפי שנחוותה בשטח. כאשר נשאלו המתכללים מהו הערך המוסף של מענק קשת מעבר למה שקיים כיום (תוך אפשרות לסמן יותר מתשובה אחת), 12 מתוך 13 משיבים סימנו פתיחת יותר קבוצות, 8 משיבים סימנו הגדרת קהלי יעד ספציפיים יותר, 8 משיבים סימנו מתן מענה לטווח גילאים רחב יותר, 5 משיבים סימנו הגדרת נושאים ספציפיים יותר, 4 משיבים סימנו מתן אוטונומיה לרשות. להלן התרשים:

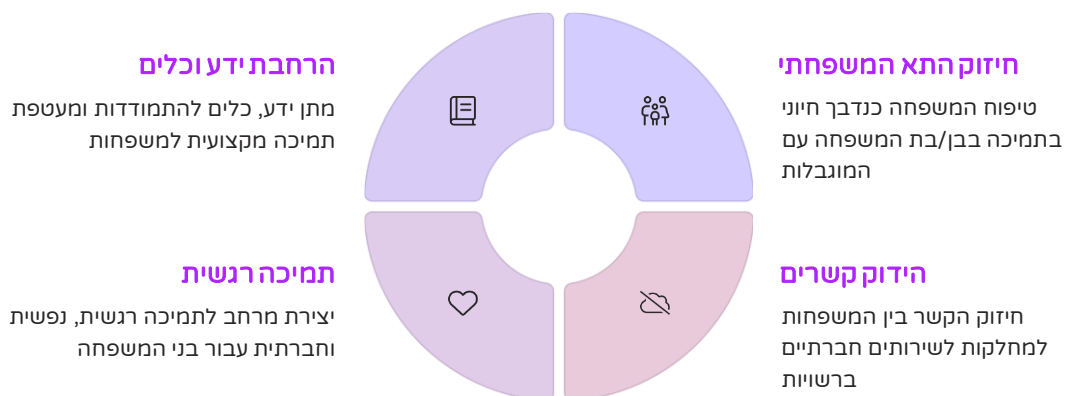
בנוסף לשאלה הסגורה, התבקשו המתכללים לציין באופן פתוח האם הם רואים למענק קשת ערך מוסף נוסף מעבר לאלה שהוזכרו. מתוך תשובותיהם של 7 מתכללים ניתן ללמוד כי:

- המענק מאפשר הרחבה של שירותים כך שיכללו גם אבות בנוסף לאימהות.
- המענק משמש כזרז חשוב להרחבת מגוון השירותים המוצעים, ומעודד הקצאה של משאבים לפתיחת קבוצות תמיכה חשובות.
- תמיכה תקציבית זו משחררת משאבים עבור פעילויות פנאי משפחתיות נוספות, ומבטיחה שהקצבות כספיות יופנו לקבוצות תהליכיות וטיפוליות ולא רק לפעילויות חד פעמיות.
- המענק מאפשר פיתוח מענים שלא היו זמינים קודם לכן.

ז. הערות נוספות של המתכללים

בחלק זה מוצגות התייחסויותיהם של המתכללים לשאלה מסכמת בה יתאפשר להם לומר כל דבר נוסף שיש להם לומר, להציע, להעיר או להאיר לגבי מענק קשת. 11 המתכללים שענו, הביעו הערכה רבה, תודה גדולה ותחושת משמעותיות עמוקה למענק. הם תיארו אותו כ"איכותי ותורם רבות", וכחלק משמעותי מ"טוב שקורה במרכז", התורם לגיוון ולתוכן המוצע. הודגשה תרומתו המשמעותית של המענק לאפשרות לספק שירות נהדר, ייחודי ואיכותי למשפחות, כמו גם היותו "הזדמנות מחשבתית" ו"סיוע כספי", וכי התמיכה במשפחות באמצעות המענק חשובה להם מאוד. לצד ההערכה, עלו גם מספר נקודות הדורשות התייחסות ושיפור: הוצע לא להגביל את המענק רק לאוכלוסיות עם מוגבלויות, מתוך תפיסה שכולם מתמודדים עם אתגרים דומים כ"משפחות מיוחדות". מבחינה תהליכית, צוין כי ההתעסקות המוקדמת עם מסמכים והצעות מפורטות יכולה להרגיש מסורבלת ומקשה. כמו כן, עלה הקושי בהתמודדות עם התנאי לגבי מינימום משתתפים, שכן לעיתים קיימת נשירה לאחר ההרשמה, מה שמקשה על עמידה בתנאי זה בדיווח הסופי. על אף נקודות אלו, המסר העיקרי העולה מהמשובים הוא הכרת תודה על התרומה החיובית של המענק.

רציונל מענק "קשת"

מטרות ההערכה

בחינת תרומת המענק
הערך המוסף למרכזים למשפחה או לרשות (בעיני המתכללים ברשויות)

הערכת התרומה למשתתפים
שביעות הרצון ותרומת ההשתתפות בקבוצות

זיהוי חסמים ואתגרים
הן בעיני משתתפי הקבוצות והן בעיני המתכללים ברשויות

מתודולוגיה

המדגם

13 מתכללי המיזם ברשויות המקומיות (מתוך 16 רשויות)
102 משיבים מתוך משתתפי הקבוצות (ב- 14 מתוך 16 רשויות)

התפלגות המשיבים לפי רשויות

92 משיבים מ- 11 עיריות
8 משיבים מ- 2 מועצות מקומיות
2 משיבים ממועצה איזורית אחת

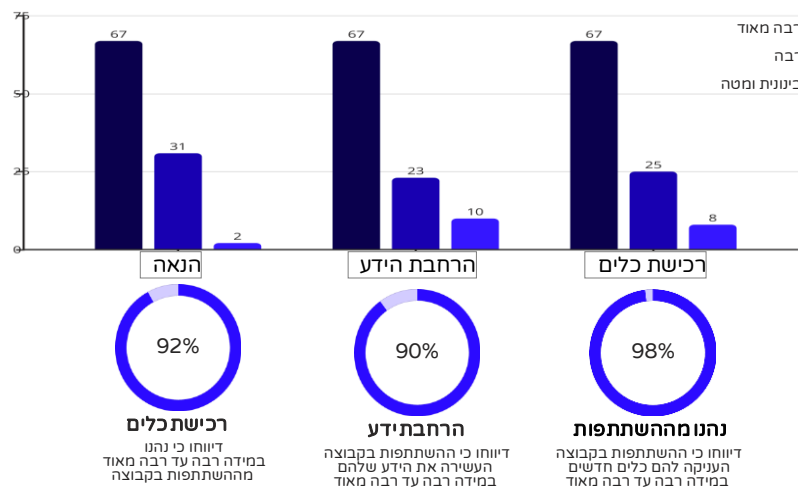
כלי ההערכה

שאלונים מקוונים בעברית, ערבית ורוסית
שאלות סגורות (כמותי) ופתוחות (איכותני)
מילוי השאלונים במפגש האחרון של הקבוצות

ממצאים - משתתפי הקבוצות

שביעות רצון מההשתתפות בקבוצה

קשרים חברתיים ותחושת קהילתיות

63%

קשר מחוץ לקבוצה

יצרו קשר עם אחד או יותר מחברי הקבוצה גם מחוץ לשעות הפעילות

66%

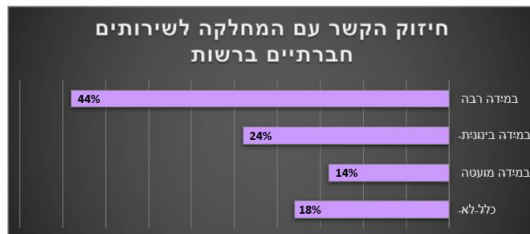
תחושת קהילתיות

חשו שהקבוצה יצרה קהילה קטנה במידה רבה עד רבה מאוד

92%

שביעות רצון מקשרים

דיווחו כי היו מרוצים מהקשרים שנוצרו במידה רבה עד רבה מאוד

תרומת הקבוצה למשתתפים

ההבדל מקבוצות קודמות

כמחצית מהמשתתפים (54%) השתתפו בעבר בקבוצות דומות (במרכז למשפחה, במסגרות חינוכיות או פרטיות, ברווחה, באלו"ט, ועוד)

דינמיקה קבוצתית, אוירה וקשרים (f=15)

ההתייחסות לאיכות שיח גבוהה יותר, לרמת פתיחות וביטחון גבוהה יותר, ולתחושת קרבה וחיבור שנוצרו בין חברי הקבוצה. בנוסף, עלתה תחושת הזדהות הדדית, הכלה, ונכונות ליצור קשרים בין-אישיים, כאשר האווירה כונתה כמכילה, תומכת ומקרבת באופן משמעותי יותר מהתנסויות קודמות.

"משהו בקבוצה הזו היה הרבה יותר מקרב ולבבי ומחזיק", "...רכשתי חברות לחיים!"

תוכן ממוקד ומקצועי (f=18)

התגובות ההתייחסויות לקבוצה הנוכחית כמקום אשר סיפק נושאים ומידע מובנה, אליו ניתן להביא בעיות ודרכי התמודדות, כמקום הנותן מידע על נושאים שונים ואפשרות לקבל תשובות קונקרטיות, נקודתיות ופרטיות.

"השינוי היה יותר בפנישות - ניתנו כלים וראייה שונה המלמדת איך להתמודד"
"יותר מידע ואפשרות להביע ולשאל ולקבל תשובות קונקרטיות"

מבנה והרכב קבוצה מותאם (f=20)

הובעה הערכה להרכב הומוגני יותר, ממוקד, התאמה טובה יותר לסוגי האבחנות ולגילאי הילדים, ולמבנה שאיפשר תחושת נוחות, רלוונטיות והשתתפות פעילה. כמו כן, תוארה לחיוב התארגנות כללית טובה וסדר, רמת ארגון גבוהה ותחושת שייכות שנבנתה לאורך המפגשים.

"הילדים היו באותו גיל עם בעיות דומות"

ההבדל מקבוצות קודמות - המשך

חווייה אישית והשפעה על המשתתפת/ת (f=15)

חיארו את הקבוצה הנוכחית כמסגרת שהשפיעה עליהם/ן, שהייתה מותאמת יותר לצרכיהם, ואף התייחסה אליהם/ן ולא בהכרח לילדים המיוחדים שלהם/ן. הקבוצה סיפקה השפעה חיובית על תחושת העצמי, מתן כוח, חיזוק אישי, מתן דרכי התמודדות, שינויים בגישה להורות, וחויית השתתפות משמעותית יותר בהשוואה להתנסויות קודמות.

"הקבוצה הזאת התמקדה בהיותי אמא ולא בילדים המיוחדים שלי. נתנה לי כוחות"

תפקיד המנחה ומקצועיותו (f=8)

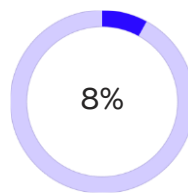
ציון סגנון הנחייה מקצועי ותומך יותר, גישה הכוללת הקשבה, הכלה ויחס אישי, וכן תרומה ליצירת תחושת אינטימיות וביטחון. בחלק מההתייחסויות הובעה הערכה כלפי מנחות שהפגינו מחויבות גם מעבר לשעות המפגש, והשפיעו באופן משמעותי על חוויות ההשתתפות.

"הפעם היה יותר מקצועי"
"ובפגישות - יותר הקשבה, הכלה והבנה של המצב"

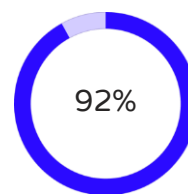

קשיים בתהליך ההשתתפות בקבוצה

חוו קושי מסוים

ללא קשיים

קשיים שצוינו:

- השתתפות לא עקבית של חברי הקבוצה
- תנאים פיזיים לקויים
- מספר משתתפים נמוך וקושי ביצירת קבוצה מנוגשת
- הרכב קבוצה מגוון מדי מבחינת מוגבלויות ותפקודים
- התמקדות יתר בנושאי דת והלכה
- הערות מיותרות של חלק מהחברים

כוונות עתידיות והמלצות

100%

המלצה לאחרים

ימליצו לבני משפחה אחרים
להשתתף בקבוצה מסוג זה

99%

השתתפות עתידית

מעוניינים להשתתף בקבוצה
נוספת בעתיד

סיבות להמלצה:

"זה עזר לי להבין את עצמי ואיך אני יכולה לעזור לילד שלי יותר טוב"
"אני עשיתי תהליך ששינה אותי מקצה לקצה!"
"כי זה תורם לי בביטחון העצמי ומפתח את היצירתיות שלי"
"אני ממליצה לכל אמה להשתתף בקבוצות כאלה"

הערות נוספות של המשיבים

הוקרה ושביעות רצון

"אלפי תודות על ההזדמנות להיפגש ולהיות"
"פעם ראשונה שלי ולא יכולתי לשער את גודל המשמעות שזה הכניס לחיי"
"הכול מושלם!! תודה על הכול"
"קבוצות כאלו הן מבורכות! צריך אותן יותר ממה שאנחנו ההורים מבינים"

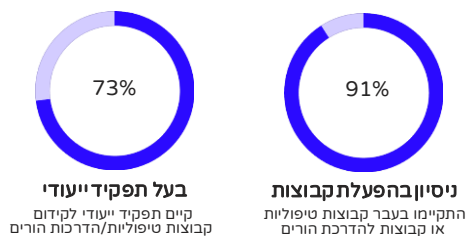
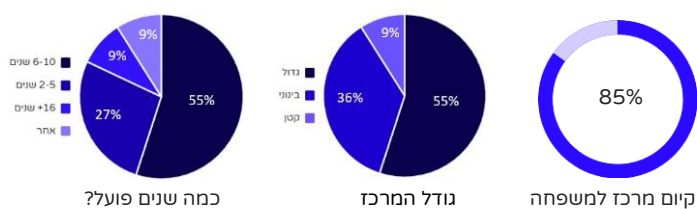
הצעות לשיפור

"אני חושבת שהיה צריך לתת יותר זמן ומקום לשיתופים ושיח פתוח ופחות הנחייה מובנית"
"הייתי שמחה לקבוצה שיש בה אימהות למתבגרים עם אוטיזם או למי שיש יותר מילד אחד על הרצף"
"נשמח לסדנה בסגנון דומה שמיועדת לאבות"

ממצאים - הערכת המיזם בעיני 13 מתכללי הקבוצות ברשויות

קיומו של מרכז למשפחה ומאפייניו

התרומה הייחודית של מענק קשת

קבוצות איכותיות

קבוצות בעלות איכות ותוכן ייחודי שלא היו מתאפשרות ללא המענק

פעילויות ייחודיות

איפשר קיום פעילויות נוספות מעבר לקיים, וזרז להרחבת השירותים

בניית תשתית

השקעה בבניית תשתית איכותית וחזקה למרכז ולייחודיותו כמרכז משלים, כולל בשיווק המרכז.

הרחבת קהלי יעד

פיתוח קבוצות לאוכלוסיות ספציפיות: אבות, דוברי רוסית, בני משפחה מטפלים

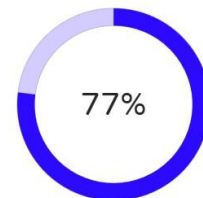
הרחבת מעגל המשתתפים והגעה לקהלי יעד חדשים

(באופן כללי נמצא יחס חיובי בין היקף העלייה לבין גודל המרכז למשפחה ברשות (עלייה של 100 נמצאה ברשויות להן מרכז גדול).

היקף העלייה:

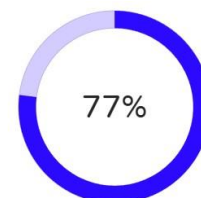
10-20 משפחות
2-5 משפחות
30-40 משפחות
100-כ משפחות

דיווחו על עלייה בהיקף המשפחות

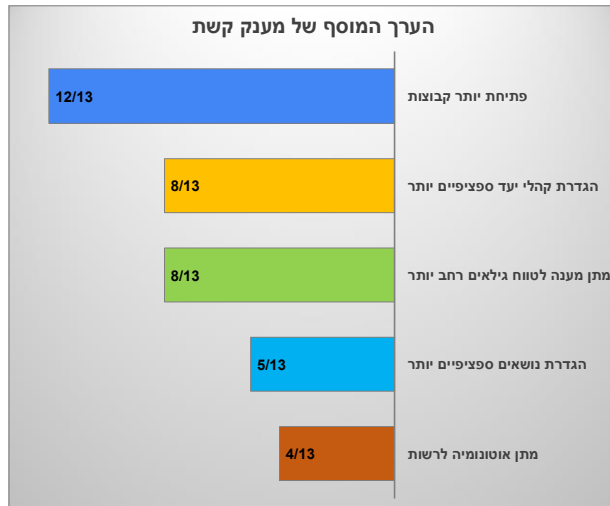
קהלים חדשים שנספו:

- אבות, אחים ואחיות, אימהות לבוגרים
- משפחות לפי שלבים התפתחותיים
- משפחות עם מספר ילדים עם מגבלה
- קבוצות ייחודיות לפי תרבות (דוברי רוסית) ולפי צרכים (למשל, משפחות שבעבר חוו בושה או חשש מהשתתפות בקבוצה, התמודדות עם צמי"ד או טרשת נפוצה).

דיווחו על הגעה לקהלים חדשים

* ניתן היה לסמן יותר מתשובה אחת.

התאמה התכנים לצרכים והצעות לתכנים חדשים

התאמה לצרכים

כל המתכללים דיווחו כי התכנים שהוצעו
במסגרת המענק נתנו מענה הולם לצרכי הרשות

100%

הצעות לתכנים נוספים:

- ☐ קבוצות טיפוליות חווייתיות
נינון טיפול, פוטותרפיה, פסיכודרמה, טיפול באמנות
- ☐ קבוצות דיאדיות
להורה וילד כמרחב משותף לעיבוד וחזקת הקשר
- ☐ קבוצות לבני משפחה נוספים
בדגש על אחים צעירים ומתבגרים

חסמים מרכזיים לקיום קבוצות טרם המענק

היבטים תקציביים

"חסם תקציבי בעיקר", "בלתי אפשרי בלי התקציב שקיבלתי ממענק קשת", "העלות שלהן גבוהה"

קשיי גיוס והתמדה

"קשה מאוד לגייס 12 הורים ומעלה"

קשיים תפעוליים

"הן אורכות זמן רב", "קושי לאתר זמן מתאים ליותר הורים" "מגבלות התאמה לצורכי המשפחות"

הערות נוספות של המשיבים

הוקרה והערכה רבה

"איכותי ותורם רבות"
"חלק משמעותי משוב שקורה במרכז"
"הזדמנות מחשבתית וסיוע כספי"

הצעות לשיפור (נכתב ע"י 3 מתוך 13 המתכללים)

- ☐ הרחבת קהלי היעד
"לא להגביל את המענק רק לאוכלוסיות עם מוגבלויות"
- ☐ פישוט הליכים
"ההתעסקות המוקדמת עם מסמכים והצעות מפורטות יכולה להרגיש מסורבלת"
- ☐ גמישות בתנאים
"קושי בהתמודדות עם התנאי לגבי מינימום משתתפים"

תודה על ההקשבה!

יחידת 'מכלול'
קרן שלום
Michlol.kshalem@gmail.com

פרק ו' – סיכום, תובנות והמלצות

במסגרת מפגש להצגת ממצאי ההערכה בפני וועדת ההיגוי של המיזם, עלו תובנות והמלצות בעקבות ממצאי ההערכה. להלן סיכום עיקרי הממצאים תוך התייחסות לתובנות, מסקנות והמלצות שעלו ביחס לממצאים השונים שהוצגו:

- דווחה שביעות רצון גבוהה מאוד מתרומת הקבוצות בממדים של הנאה (98% דירגו במידה רבה או רבה מאוד), של רכישת כלים מעשיים (92% דירגו במידה רבה או רבה מאוד), של הרחבת הידע (90% דירגו במידה רבה או רבה מאוד), ושל יצירת קשרים בקבוצה (92% דירגו במידה רבה או רבה מאוד).
- דירוג בינוני (66% דירגו במידה רבה או רבה מאוד) נמצא לשביעות רצון משתתפי הקבוצות מהמידה שבה **נוצרה קהילה** במסגרת הקבוצה. מעניין להסתכל על הפער בין שביעות הרצון הגבוהה מאוד מהאווירה והקשרים שנוצרו בקבוצה ובין שביעות הרצון הבינונית מהמידה שבה הקבוצה הפכה לקהילה. אכן, מרכיב הקבוצה הוא היבט אחד בלבד מבין מגוון היבטים שמאפיינים קהילה. כמו כן, 63% ציינו כי נוצר קשר עם חברי הקבוצה **מעבר לשעות הקבוצה**.
- עלה רעיון לשאול בסקרים הבאים לגבי עלייה במידת האמון שנוצרה בין המשפחות לבין המחלקה לשירותים חברתיים ברשות בעקבות ההשתתפות בקבוצה (השאלה בסקר הנוכחי התייחסה לחיזוק הקשר בין משתתפי הקבוצות למחלקות לשירותים חברתיים, אך הוצע לדייק את השאלה ולגעת בשאלת האמון). ממצאי השאלה לגבי **חיזוק הקשר עם המחלקות ברשויות הניבה ממצאים שונים** – כאשר אכן הקשר חוזק במידה רבה, בינונית או נמוכה. רק 18% ציינו כי הקבוצה כלל לא תרמה לחיזוק הקשר עם המחלקה לשירותים חברתיים. חיזוק הקשר בין המשפחות למחלקות היא אחת ממטרות קרן שלם ולכן קיימת חשיבות לממצא זה.
- **התרומה של הקבוצות**, כפי שדווחה באופן חופשי (בשאלה פתוחה) על ידי משתתפי הקבוצות (העמקת ידע, הבנה ורכישת כלים / תמיכה הדדית, שייכות ויצירת קשרים / העצמה, ביטחון, חיזוק התמודדות רגשית/ זמן איכות לעצמם/ן) - מתיישבת בצורה יפה ומדויקת עם מטרות מענק קשת שהוגדרו מראש, מה שמחזק את מידת הדיוק בתכנון הקבוצות ובהפעלתן באופן קוהרנטי עם התכנון. כמו כן, ניכר כי הקבוצות הצליחו לתת כלים משמעותיים למשתתפים, ולהעלות את תחושת המסוגלות הכללית שלהם, ואת המסוגלות בקבלת החלטות כאשר הם שלמים לגביהן. יכולת התמודדות טובה יותר וחיזוק התא המשפחתי עשוי לעודד השארת ילדים בחיק המשפחה ופחות הוצאה למסגרות חוץ-ביתיות.
- התייחסויותיהם של המשתתפים לגבי **ייחודיותן של הקבוצות הללו לעומת קבוצות קודמות בהן השתתפו בעבר** מלמדות ומחזקות את התהליך שנעשה מול כל רשות בבנייה, בתכנון ובדיוק של הקבוצות שנפתחו - הן מבחינת **המיקוד שלהן בקהל יעד ואוכלוסייה הומוגנית יחסית** (כך שהם הרגישו את הרלוונטיות והמענה הספציפי לצרכיהם), הן מבחינת **תוכן מקצועי, מוגדר ומובנה** סביבו נבנו הקבוצות הללו (כאשר לעיתים היה צורך לעמוד על כך בתכנון הקבוצות), והן מבחינת קביעת **סטנדרטים גבוהים למנחי הקבוצות** (מקצועיים בעלי רקע טיפולי, בעלי ניסיון משמעותי בהנחיית קבוצות, ועוד). המשתתפים חשו ודיווחו על הבדל משמעותי בין הקבוצות הקודמות בהן השתתפו לבין הקבוצה הזו,

בעיקר בהיבטים שצוינו כעת, וכן באווירה שנוצרה בקבוצה, אשר איפשרה שיתוף, הכלה, ביטחון, וחוויה חיובית.

- **מסקנה** שעולה מממצאים אלו היא **החשיבות של התעקשות על: תוכן מובנה לכל קבוצה, הגדרת אוכלוסיית יעד מדויקת, ובחירת מנחים עם רקע וניסיון מתאים**. כמו כן, שיתוף הפעולה המוצלח בין קרן שלם לבין מנהל מוגבלויות, וההיכרות הטובה של השותפות עם הצרכים בשטח – נתנה ערך מוסף להצלחתו של המיזם, וזאת על אף המורכבות הרבה של עשייה מול צרכים מגוונים ושונים של השטח ומול הטרוגניות רבה ברשויות מולם פעלו (חלק מהרשויות מאוד מנוסות וחלק עם ניסיון וידע דל). האתגר היה אף בניסיון מצד אחד להבנות ולתחום את הקבוצות לפי מאפיינים וסטנדרטים מסוימים, ומנגד לאפשר גמישות ומתן אפשרות לרשויות לבנות קבוצות אשר תואמות את הצרכים שלהן והתכנים הרלוונטיים להם.
- מרבית ממשתתפי הקבוצות (92%) **לא חוו קשיים במהלך ההשתתפות בקבוצות**. 8% בלבד אשר דיווחו על קושי כלשהו, ציינו מספר קשיים כגון: השתתפות לא עקבית של חברי הקבוצה, תנאים פיזיים לקויים, מספר משתתפים נמוך וקושי ביצירת קבוצה מגובשת, הרכב מגוון מידי של מוגבלויות, התמקדות יתר בנושאי דת והלכה, והערות מיותרות של חלק מהחברים.
- 99% ממשתתפי הקבוצות הביעו רצון להשתתף בקבוצות נוספות, ו- 100% כתבו כי **ימליצו לאחרים** להשתתף בקבוצות הללו. ממצא זה מחזק את התרומה המשמעותית שדווח עליה עד כה בממצאי סקר זה.
- במסגרת השאלון שהועבר למתכללים של הקבוצות, נמצא כי ב- 85% מהרשויות קיים מרכז למשפחה, ל- 91% מהרשויות יש ניסיון בהפעלת קבוצות טיפוליות או קבוצות הדרכה להורים, וב- 73% מהרשויות יש בעל תפקיד ייעודי לנושא קבוצות אלו. על אף האחוז הגבוה שדיווח על ניסיון בהפעלת קבוצות, הסקר מצביע על הבדלים בין הקבוצות הקיימות לאלו שנפתחו בעזרת מענק קשת, מבחינת האיכות שלהן בעיני המשתתפים. כמו כן, מתוך ממצאים אלו עלתה תובנה כי **נדרש להשקיע ולעודד רשויות בהן אין מרכז למשפחה** להגיש הצעות למענק קשת. נדרשת הן עבודת שיווק והן סיוע והכוונה רבה יותר לרשויות אלו, ייתכן בעזרת המפקחים המחוזיים. הסקר מצביע על החשיבות של קיום המרכזים למשפחה ביצירה והפעלה של קבוצות אלו.
- תרומה משמעותית שדווחה על ידי המתכללים למענק קשת היא עלייה בהיקף המשפחות הלוקחות חלק בפעילות, וכן, האפשרות לפתוח קבוצות **לקהלי יעד חדשים ולקבוצות ייחודיות ספציפיות**, כגון: אבות/אחים/אימהות לבוגרים, משפחות לפי שלבים התפתחותיים, משפחות עם מספר ילדים עם מגבלה, קבוצות ייחודיות לפי תרבות (למשל רוסים) או ייחודיות כלשהי (למשל טרשת נפוצה). תמנע שיתפה שיש עכשיו בקשה לפתוח קבוצה ספציפית להורים שהם עצמם כבדי שמיעה.
- המתכללים ציינו כי המענק איפשר להם לפתוח קבוצות נוספות וקבוצות איכותיות יותר בעלות תוכן ייחודי, שלא היו מתאפשרות ללא המענק. בנוסף, המענק חיזק את מיצובו של המרכז כמרכז משלים (כולל בשיווק המרכז). הם ציינו כי המענק התאים לצרכי הרשות והציעו תכנים נוספים כגון: קבוצות טיפוליות חוויות, קבוצות דיאלוגיות וקבוצות לבני משפחה נוספים (כגון אחים צעירים ומתבגרים). חשוב לציין כי על אף שהתקבלו הרבה בקשות לקבוצות של אחים צעירים, מטרתו של מענק קשת היתה

להתמקד בעיקר בהורים, כמטפלים העיקריים, ולשחרר לרשויות תקציבים לעסוק בקבוצות אחרות שהמרכזים יכולים ליזום כגון קבוצות לאחים או קבוצות דיאדיות.

- המתכללים ציינו כי החסמים המרכזיים שעומדים בפניהם (ללא המענק) נוגעים בעיקר להיבטים תקציביים, אך גם לקושי בגיוס והתמדה של המשתתפים, וכן לקשיים תפעוליים. 3 מתכללים בלבד ציינו נקודות לשיפור: הרחבת קהלי היעד – לא רק מוגבלויות, פישוט תהליכים בהגשת הבקשות, וגמישות לגבי מספר מינימלי לפתיחה.

- ממצאי ההערכה יכולים ללמד על תרומת המענק ועל הצלחותיו, אך יכולים במקביל לשמש עבור המתכללים ברשויות **כמודלינג לאופן בו נכון לבנות ולתפעל קבוצות** מסוג זה. זאת בעיקר לנוכח ההבדלים שציינו משתתפי הקבוצות בין הקבוצות הנוכחיות (במסגרת מענק קשת) לבין קבוצות קודמות בהם השתתפו. באמצעות התהליך שעברו המתכללים מול קרן שלם ומנהל מוגבלויות בגיבוש הקבוצות – ובזכות הממצאים המוצלחים של הקבוצות שגובשו – יוכלו המתכללים להמשיך ולפתח קבוצות נוספות בעתיד, על בסיס עקרונות אלו.

- הרעיון למענק קשת עלה מתוך צורך שקיים בשטח, אולם השותפות המשמעותית בין קרן שלם למנהל מוגבלויות הצליחה להציף את הצורך הזה. מעבר לזיהוי הצורך נדרש היה גם למקד ולהשלים את החסר בשטח – וזאת ניתן היה לעשות בעזרת הניסיון וההיכרות עם השטח מחד, ובעזרת שיתוף הפעולה ההדוק עם המתכללים ברשויות, מנגד. ממצאי ההערכה מדגישים את הצורך העז שאכן היה קיים ואת התרומה המשמעותית של המענק במתן מענה לצורך זה.

- אחד החסמים שעלה התייחס להתאמה לצרכי הרשות. על אף שהרשויות מתבקשות לבצע מיפוי צרכים לפני החשיבה והגיבוש של הקבוצות – לא כולן עושות זאת, מה שיוצר לעיתים מצב של חוסר התאמה בין צרכי קהל היעד לבין אופי הקבוצה המוצעת. עלתה הצעה **לדרוש זאת במסגרת הבקשות שהרשויות כותבות**, על מנת לוודא שאכן הקבוצות עונות על צורך שקיים ברשות זו.

- עלה רצון להציג את ממצאי הערכה הנוכחית בפורומים נוספים, כגון: הרשויות שהשתתפו במיזם, רשויות שלא השתתפו במיזם, מחלקות במנהל מוגבלויות, ועוד.

- קיים שיתוף פעולה פורה עם הרשויות במחוז צפון וכדאי לעודד ולייצר שיתופי פעולה דומים גם עם יתר המחוזות.

לסיכום, ממצאי הסקר מרגשים מאוד – הן בשל חיוביות הממצאים והן מעצם העובדה שהמענק הזה הצליח לרקום עור וגידים ולצאת לפועל **בתוך שנה של מלחמה**, עם כל ההשלכות הנוגעות לכך (כולל רשויות מפונות). 111 קבוצות נפתחו במהלך השנה הראשונה של מיזם מענק קשת – נתון שתומך אף הוא בצורך העצום של מענק זה.

נספחים

נספח מס' 1: קול קורא – מענק קשת

(ניתן להיכנס לקישור המצורף)

صندوق شاليم لتطوير الخدمات
للزوي المحدودة الذهنية التطورية في
المجالس المحلي

קרן שלם לפיתוח שירותים
לאנשים עם מוגבלויות
ברשויות המקומיות

הנחיות להגשת בקשה למענק קשת –
לקבוצות הדרכה וקבוצות טיפוליות לבני משפחה
המטפלים באנשים עם מוגבלויות שכלית, פיזית,
חושית, והנמכה קוגניטיבית ברשויות המקומיות,
לשנת 2024

יום חמישי 07 מרץ 2024
כ"ז אדר א' תשפ"ד

מנהלת תחום: תמנע גבאי מרקביץ | timna@kshalem.org.il
מנהלנית תחום: אפרת מירני | efrat@kshalem.org.il

קרן שלם, בשיתוף מנהל מוגבלויות במשרד הרווחה והרשויות המקומיות שמחה לבשר על יסודו של ערוץ מענקים חדש.

1. רקע ומטרות

- קרן שלם רואה בטיפול וחיזוק התא המשפחתי של האדם עם המוגבלות נדבך חשוב בחוסנה של המשפחה המיוחדת, וביכולתה לסייע במעטפת תמיכה מטיבה לבן/בת המשפחה עם המוגבלות.
- חיזוק ותמיכה בבני משפחה מטפלים באמצעות מתן ידע, כלי התמודדות, תמיכה חברתית וקהילתית, יסייעו למטפלים בשיתוף האדם עם המוגבלות, בקבלת החלטות מושכלות, בטיפול, ובקיום אורח חיים מאפשר.
- קבוצות הדרכה וטיפול יאפשרו לבני המשפחה מרחב לתמיכה רגשית, נפשית ותחושת שייכות.
- קבוצות אלו יאפשרו למחלקות לשירותים חברתיים קשר בלתי אמצעי עם המשפחות.

2. קהל היעד

- הורים** לילדים, מתבגרים ובוגרים עם מוגבלות, שכלית, פיזית וחושית, והנמכה קוגניטיבית
- אחים ואחיות בוגרים** המטפלים בבן משפחה עם מוגבלות שכלית, פיזית, חושית, הנמכה קוגניטיבית
- בנים ובנות בוגרים** המטפלים בהורים עם מוגבלות שכלית, פיזית, חושית, הנמכה קוגניטיבית

3. סל תכנים

רשויות מוזמנות להגיש בקשה לתוכנית/תוכניות לקבוצות הדרכה וטיפול שיכללו תכנים מתוך סל הנושאים הנ"ל. ניתן להציע תכנים נוספים ובלבד שרלוונטיים לתנאי הסף ולקריטריונים, ובהלימה לעקרונות המקצועיים שמוביל מנהל מוגבלויות.

לעזרתכם - קישורים לחומר מקצועי רלוונטי באתר קרן שלם, בו ניתן להיעזר:

- חווית ההורות לילד/ אדם עם מוגבלות
- פיתוח אוטונומיה, בחירה ועצמאות [סגור וייצוג עצמי](#)
- מערכות יחסים בתוך המשפחה: זוגיות, אחיות, סבאות
- מעברים וצמתי חיים: מילדות לבגרות, מביה"ס לתעסוקה, מהבית למגורים חוץ ביתיים/ עצמאים, הזדקנות
- אפוסטרפסות וחלופת אפוסטרפסות (כשרות משפטית)
- עיבוד טראומה, בניית חוסן
- הנגשת מצבי חירום לאנשים עם מוגבלות קוגניטיבית
- מסירת בשורה מרה לאנשים עם מוגבלות קוגניטיבית
- זוגיות, אינטימיות ומיניות של אנשים עם מוגבלות

- [התנהגות מאתגרת](#) > של אנשים עם מוגבלות
- תקשורת בונה
- אינטראקציה מותאמת
- [היבטים בתקשורת בקרב אנשים עם מש"ה](#)
- [דרכי תקשורת מיטבית מותאמת](#), ותקשורת תומכת וחליפית
- נושאים נוספים - ניתן להציע נושאים נוספים
- שימו לב - ניתן לקיים קבוצות פרונטליות, מקוונות (זום) או היברידיות.

4. סכום המענק

מספר תושבים ברשות	מינימום משתתפים	גובה המענק *
עד 10,000	12	10,000
עד 50,000	24	20,000
עד 100,000	36	30,000
עד 200,000	48	40,000
מ 200,000 תושבים ומעלה	72	50,000

* מימון הקרן - עד 80% מהעלות הכוללת

5. תנאי סף לדיון בבקשה

- מינימום משתתפים - 12 בקבוצה
- מס' שעות מינימלי לקבוצה - 15
- לפחות 50% מהמשתתפים יהיו בני משפחה לאנשים עם מוגבלות שכלית, פיזית חושית והנמכה קוגניטיבית
- קבוצה תהליכית, פעילות מתמשכת
- מנחה. ים בעלי הסמכה וניסיון בהדרכת הורים ו/או הדרכת קבוצות ממוסד מוכר
- מנחה. ים בעלי הסמכה וניסיון בהנחיית קבוצות טיפוליות בתחומים שיבחרו ע"י הרשות
- באחריות הרשות המקומית לוודא ניסיון והסמכת המנחה. ים באמצעות אסמכתאות שיוצגו בפניה
- על התכנים להיות מותאמים לקהל היעד
- הגשת הצעות מחיר, בהן פירוט הסמכת וניסיון המנחה, תכנים, מס' שעות, עלות לשעה ועלות כוללת מע"מ
- קהל יעד - ע"פ סעיף 2
- בקשה אחת לרשות בשנה. אשכולות יוכלו להגיש בקשות ע"פ ההנחיות [באתר הקרן](#)

6. קריטריונים לבחינת ההצעות

- תכנים רלוונטיים וניסיון המנחים
- עדיפות תינתן לרשויות שיציגו מעורבות וליווי הקבוצה על ידי עו"ס מוגבלויות מהמחלקה לש"ח
- עדיפות תינתן לרשויות בהן לא קיים מרכז למשפחה
- השתתפות בני משפחה של אנשים עם מש"ה - לפחות 30% מהמשתתפים
- ייצוג כל חלקי החברה הישראלית, בדגש על פיתוח מענים רב תרבותיים
- דגש על קבוצות בפריפריה החברתית והגיאוגרפית

7. נראות הקרן

- לוגו קרן שלם ואזכורה יופיע בכל חומר פרסומי הרלוונטי לתוכנית העשרה (הזמנות, תוכנית, וכד').
- להנחיות בדבר אזכור הקרן ולהורדת לוגו [מאתר קרן שלם](#)
- לוגו משרד הרווחה יופיע גם הוא על כל פרסום.

8. גורם מבצע

- הרשות היא הגורם המבצע. היא שתבנה, תתכלל, ותוודא קיום כל התנאים.
- הרשות תישא באחריות בכל הנוגע לתוכן הקבוצות, הכשרת המנחים וניסיונם.
- לקרן שלם לא תהיה כל אחריות ומחויבות אל מול המנחים, הגורמים המכשירים/ספקי שירות.

9. הליך אישור הבקשה

- פניה ראשונית תיעשה באמצעות דוא"ל למנהלת התחום תמנע גבאי מרקביץ timna@kshalem.org.il
 - הבקשה תיבחן ע"י צוות מקצועי מטעם הקרן ומנהל מוגבלויות, ותועבר לוועדה המקצועית של קרן שלם להלן הקישור [למועדי הוועדות השונות באתר הקרן](#)
 - מועדי הוועדה המקצועית הינם לידיעה בלבד! יתכנו שינויים במועדי הוועדות (מקצועית והנהלה), יש להתעדכן באתר הקרן.
 - המסמכים כולל טפסים וחתומות צריכים להתקבל **במלואם** עד תאריך ההגשה שבקישור
 - בקשות שידרשו השלמות ודיוקים יועברו לוועדה הבאה
 - החלטת הוועדה תישלח למנהל/ת אגף לש"ח באמצעות הדוא"ל
 - ניצול המענק - עד שנה ממועד קבלת אישור המענק
- שימו לב:** הוועדה המקצועית תדון רק בבקשות עבור קבוצות שיתקיימו לאחר מועד הוועדה (תוכניות עתידיות). לא יידונו בקשות עבור פעילויות שכבר התקיימו.

10. הערות

- כל המסמכים יוגשו מודפסים. לא יטופלו מסמכים בכתב יד.
- את ההצעות יש להגיש באמצעות המייל במסמך **word**, בשפה העברית עד 5 עמודים, ולצרף קובץ מלא וחתום סרוק, לכתובת timna@kshalem.org.il. לטופס הגשת הבקשה [באתר הקרן](#)
- ליעוץ והכוונה מטעם קרן שלם ניתן לפנות לתמנע גבאי מרקביץ, מנהלת תחום פיתוח מקצועי באמצעות הדוא"ל timna@kshalem.org.il
- ליעוץ והכוונה מטעם מנהל מוגבלויות, ניתן לפנות לאסתי אליאס, מנהלת תחום מעטפת ותמיכה במשפחות ועבודת המחלקות לש"ח, מנהל מוגבלויות משרד העבודה הרווחה והביטחון החברתי בכתובת estye@molsa.gov.il
- קרן שלם שומרת לעצמה את הזכות לבקשת מידע נוסף.
- אין בהנחיות אלו התחייבות של קרן שלם לתמיכה בפרויקט זה או אחר.

"אחרי המבול- תמיד יש קשת בענן"
(רפנאל מוסקל ז"ל)

נספח מס' 2 : שאלון למתכלל/ת ברשות

(קישור לשאלון המקוון: <https://forms.gle/6yaZfMWakUNa98F99>)

מתכלל/ת יקר/ה,

הסקר הקצר הבא מתייחס למענק קשת 2024 (מענק לטובת פתיחת קבוצות הדרכה וקבוצות טיפוליות עבור בני משפחה המטפלים באנשים עם מוגבלות שכלית, פיזית, חושית והנמכה קוגניטיבית). נודה לך אם תקדישי/י כמה דקות להשיב. הסקר הינו אנונימי וישמש למטרות למידה בלבד. בתודה מראש על שיתוף הפעולה, קרן שלם

1. האם יש ברשות שלך מרכז למשפחה?

- כן ☐
לא ☐

במידה ויש מרכז למשפחה:

- מה גודלו של המרכז למשפחה?
☐ קטן
☐ בינוני
☐ גדול
- כמה שנים קיים המרכז למשפחה? _____
- האם התקיימו בעבר במרכז למשפחה קבוצות טיפוליות או קבוצות הדרכת הורים?
☐ לא
☐ כן, קבוצות טיפוליות
☐ כן, קבוצות הדרכת הורים
☐ כן, גם קבוצות טיפוליות וגם קבוצות הדרכת הורים
- במידה וענית "לא" - מה היו החסמים לקיום קבוצות טיפוליות או קבוצות הדרכת הורים במסגרת המרכז?
- מה לדעתך ניתן לקיים בסיוע "מענק קשת" אשר לא ניתן היה לקיים לפני כן במסגרת המרכז למשפחה?
- מדוע מה שכתבת כעת לא היה אפשרי ללא המענק וכן אפשרי בסיוע המענק?

במידה ואין מרכז למשפחה:

- האם יש בעל/ת תפקיד שתפקידו קידום קבוצות טיפוליות או קבוצות הדרכת הורים?
 אם כן, מה תפקידו/ה ברשות?
- האם הרשות קיימה בעבר קבוצות הדרכה ו/או קבוצות טיפוליות?
☐ לא
☐ כן, קבוצות טיפוליות
☐ כן, קבוצות הדרכת הורים
☐ כן, גם קבוצות טיפוליות וגם קבוצות הדרכת הורים

2. האם הנושאים שהוצעו בהנחיות "מענק קשת" נתנו מענה לצורך ברשות שלכם?

- כן ☐
לא ☐

3. האם יש לך רעיונות לנושאים/תכנים אחרים מאלה שהופיעו בהנחיות למענק? אם כן - מהם?

4. האם השתתפו משפחות שעד כה לא לקחו חלק בפעילויות (או שלקחו חלק במידה מועטה)?

- כן ☐
לא ☐

במידה וכן: האם תוכלי/ להעריך על כמה משפחות מדובר? _____

5. האם המענק איפשר לפנות לקהלי יעד שעד כה לא פניתם אליהם?

- כן ☐
לא ☐

במידה וכן: מי הם קהלי היעד הללו? _____

6. מהו לדעתך הערך המוסף של "מענק קשת", מעבר למה שקיים היום? (ניתן לסמן כמה תשובות)

- ☐ גיוון בתכנים בהן עוסקות הקבוצות שנפתחות
☐ פתיחת יותר קבוצות לאותו נושא
☐ הגדרת נושאים המתאימים לצרכים ספציפיים
☐ הרחבת שעות הפעילות של הקבוצות
☐ אפשרות למתן פעילות מעמיקה ואיכותית יותר
☐ הגדרת קהלי יעד ספציפיים
☐ השתתפות קהלי יעד שעד כה לא השתתפו בפעילויות
☐ מתן מענה לטווח גילאים רחב יותר

7. האם את/ה רואה למענק זה ערך נוסף מעבר לאלה שהוזכרו כעת? אם כן – מהו?

8. האם הגשת הבקשה לקרן שלם היתה פשוטה?

- כן ☐
לא ☐

במידה ולא: מה היה עבורך מסובך/מורכב בהגשת הבקשה?

9. לסיום, במידה ויש משהו נוסף שיש לך לומר/להציע/להעיר/להאיר לגבי מענק קשת – נשמח לשמוע: _____

נספח מס' 3 : שאלון למשתתפי הקבוצות

(קישור לשאלון המקוון: <https://forms.gle/ERvSJop6kAvzhqCa9>)

משתתף/ת יקר/ה,

השאלון הבא מתייחס לסדנאות בהן השתתפת במרכז למשפחה. נודה לך אם תקדישי/י כמה דקות להשיב על המשוב הקצר הבא. המשוב הינו אנונימי וישמש למטרות למידה בלבד. בתודה מראש על שיתוף הפעולה, קרן שלום.

- מהו הנושא הכללי בו עסקה הקבוצה בה השתתפת?

- עיר מגוריך: _____
- באיזו מידה **נהנית** מההשתתפות בקבוצה?
1=כלל לא נהנית ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ 5=במידה רבה
- באיזו מידה ההשתתפות בקבוצה העשירה את **הידע** שלך?
1=כלל לא העשירה ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ 5=במידה רבה
- באיזו מידה ההשתתפות בקבוצה העניקה לך **כלים חדשים** אותם התחלת ליישם?
1=כלל לא העניקה ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ 5=במידה רבה
- במה תרמה לך הקבוצה? _____

- באיזו מידה את/ה מרוצה **מהקשר שנוצר** בין המשתתפים בקבוצה?
1=כלל לא מרוצה ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ 5=במידה רבה
- האם יצרת קשר עם אחת או אחד מחברי הקבוצה אשר מתקיים גם מחוץ לשעות פעילות הקבוצה?
☐ כן
☐ לא
- באיזו מידה את/ה מרגישה/ה שהקבוצה יצרה קהילה קטנה? (1=כלל לא עד 5=במידה רבה)
1=כלל לא נוצרה ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ 5=במידה רבה
- האם היה משהו שהפריע לך במהלך ההשתתפות?
☐ כן
☐ לא

במידה והשבת "כן" – נשמח לשמוע מה הפריע לך? _____

• האם ההשתתפות בקבוצה חיזקה את הקשר שלך עם המחלקה לשירותים חברתיים ברשות שלך?

- ☐ כלל לא
- ☐ במידה מועטה
- ☐ במידה בינונית
- ☐ במידה רבה

• האם תרצה להשתתף בקבוצה נוספת (באותו נושא או בנושא אחר)?

- ☐ כן
- ☐ לא

• האם תמליץ גם לאחרים להשתתף בקבוצה כזו?

- ☐ כן
- ☐ לא

_____ מדוע?

• האם השתתפת **בעבר** בקבוצת הדרכה להורים או קבוצת טיפול?

- ☐ כן
- ☐ לא

• במידה והשתתפת בקבוצות דומות:

באיזו מסגרת התקיימה הקבוצה? (למשל במרכז למשפחה, בקופת החולים, ברשות, ...)

_____ האם חשת בהבדל כלשהו בין הקבוצה הקודמת לקבוצה הזו? אם כן- מה?

• לסיום, במידה ויש משהו נוסף שתרצה לומר/להציע/להעיר/להאיר – נשמח לשמוע:

תודה רבה על שיתוף הפעולה!

נספח מס' 4 : תגובות לשאלה - האם חשת בהבדל כלשהו בין הקבוצה הקודמת לקבוצה הזו, אם כן- מהו

תגובות לשאלה האם חשת בהבדל כלשהו בין הקבוצה הקודמת לקבוצה הזו? אם כן- מהו?	
1	אין להשוות בגלל אופי הקבוצה, אני יכולה לומר שהקבוצות השונות באות במטרות שונות לכן קשה לי להשוות. למשל הקבוצה של מתיא הייתה אופי של נושא עם אותה מרצה ושאלות על הנושא ודין עם ההורים האחרים. והקבוצה של המפגשים הייתה מין מקום להביע בעיות ודרכי התמודדות. בקבוצה כאן יותר פנינו זמן לעצמנו
1	במרכז למשפחה דיברנו על נושא אחד ממוקד כל פעם, לפעמים עם מרצה חיצוני, אבל הקשר עם ההורים האחרים לא היה כמעט.
1	ברור שיותר אקטואלי הדברים יש לנו מאז מאוד מאוד
1	ברור כי מכל קבוצה לומדים וסדנה זאת הייתה מיוחדת ומדהימה ומאוד הייתי רוצה ללמוד עוד
1	גם שם היו מפגשים טובים וקשרים נרקמו ביני לבין ההורים האחרים
1	הבדל בתוכן הנלמד
1	הגישה להורות עם צרכים מיוחדים שונה לחלוטין, זה הרגיש מכיל מאוד
1	ההבדל בנושא
1	ההרכב יוצר את ההבדל
1	המנטליות הזוהי, האינטימיות של הקבוצה והמנחה.
1	המפגש בזום פחות מוצלח בעיניי, והקבוצה שנוצרה הייתה קטנה בגלל חוסר מחויבות של משתתפים רבים בתחילת הדרך.
1	הפורמט היה שונה לחלוטין אז לא ניתן להשוות
1	הפעם היה יותר מקצועי
1	הקבוצה הפעם התה עם הרים למתבגרים עם צרכים מיוחדים, ממוקדת ומחברת יותר
1	הקבוצה הקודמת הייתה הומוגנית יותר, ואני חושבת שזה ייתרון.
1	הקבוצה הקודמת הייתה שנתית. הילדים היו באותו גיל עם בעיות דומות. פה הדגש היה על המשותף ביננו והחוויה שלנו כאימהות
1	הקבוצה טובה אך לא מתאימה לתפקוד ולאבחנות השונות של הבוגרים שלנו, לעיתים היה לא נעים לשתף והאינפורמציה לא תמיד רלוונטית לבני שעל הרצף האוטיסטי בתפקוד גבוה ועצמאי.
1	השינוי היה יותר בפגישות ניתנו כלים וראיה שונה המלמדת. ובפגישות טיפול יותר הקשבה הכלה והבנה של המצב פחות איך להתמודד
1	התערבותי בדברים תרבותיים מיניים יפים.
1	יותר מידע ואפשרות להביע ולשאול ולקבל תשובות קונקרטיות
1	יותר תומך הפעם
1	יש הבדל, משהו בקבוצה הזו היה הרבה יותר מקרב ולבבי ומחזיק והשאיר בי רושם והשפעה
1	כן
1	כן, מותאמת לספקטרום
1	כן, הקבוצה ברווחת בני ברק כולל כל העו"ס והנשים שהשתתפו בקבוצה מבינות, מכילות נוצר מכנה משותף
1	כן בקבוצה האחרונה הייתה יותר פתיחות
1	כן זה אחר. אני יותר פעילה
1	כן זה היה מענה הרבה יותר טוב מבחינת ידע, קבוצה מדהימה ומנחה מצוינת
1	כן, בקבוצה השנייה היה שיח פתוח, כל אחת לפי רצון שלה לשתף

1	כן, הקבוצה אורגנה בצורה כזו שכל המשתתפים הרגישו בנוח.
1	כן, הקבוצה השנייה נועדה לילדים רגילים
1	כן, התשובות בקבוצה כאן היו יותר נקודתיות, פרטניות וסילביות גם עוקבת אחרי הנעשה.
1	כן, מידע חדש על חינוך מיני והורות.
1	כן, שם הייתה קבוצה שנפגשה פיזית ולא בזום. הייתה יותר מחויבות להגיע מצד המשתתפים
1	כן, שם זה יותר ממוקד עם הילד, כי אני הולך עם הבן הקטן שלי איך להתמודד עם הפחדים שלו
1	כן, לא אותם נושאים
1	כן. הקבוצה הזאת התמקדה בהיותי אמא ולא בילדים המיוחדים שלי. נתנה לי כוחות
1	כן. בקבוצות השניות ההורים היו עם קשיים והצלחות דומים דבר שאפשר שיח פתוח יותר
1	כן. הפעם זה היה עם נושאים ומידע מובנה, המשתתפים היו שונים, המרצה הייתה שונה
1	כעת הנושא היה להורים לילדים עם בעיות התנהגות על הרצף וכד'. פחות התאים לי.
3	לא
1	לא
1	לא היה הבדל, כי זה גם היה עם שרון. באופן כללי, שרון הוא בנאדם ופסיכותרפיסט ברמה הגבוהה ביותר.
1	לא כ"כ
1	לא, שתיהן היו נהדרות
1	לא.. כל אחד בא אם הידע שיש לו ולקח כלים מאחרים
1	רכשתי חברות לחיים! מעריצה את המאמנת עידית בן דוד
1	שתי הקבוצות נותנות לנו מודעות ותמיכה בהבנת ילדינו וכיצד לעשות מדיטציה איתם.
1	כן זה שונה
1	כל קבוצה היא בפני עצמה- כל אחת מהם הועילה בצורה אחרת

נספח מס' 5 : תגובות לשאלה - במה תרמה לך הקבוצה

תגובות המשיבים לשאלה: במה תרמה לך הקבוצה?	
1	בכך שהוא נותן לנו דרכים להתמודד עם הילדים שלנו
1	בהכל
1	בהמון. הסתכלות אחרת על המיוחדות שלי
1	בהקשבה, בידע חדש שקיבלתי להתמודדות
1	בהרבה דברים שקשורים לצרכים מיוחדים
1	בהתמודדות היומיומית עם ילדי ובעלי ועם הסביבה המקיפה אותי בעבודה.
1	בכלים להתמודדות עם קשיי התנהגות של ילד חנמ
1	במידע רלוונטי ובקשרים בין ההורים
1	בניסיון קודם
1	בעיקר באפשרות להרגיש חלק מקבוצה ולשמוע התמודדויות דומות לשלי
1	בעיקר מקום לדבר בפתיחות על הקשיים שלי. כשהצילום והפעילויות שעשינו היו טריגר לחשיבה מחוץ לקופסא
1	גישה להורות, שינה אוכל וכו'.
1	הבנה, שיתוף, לחלוק
1	הבנה יותר טובה של הילד שלי
1	הבנה רחבה יותר של בעייתם של ילדים עם ASD והפרעת קשב וריכוז, חוויות של הורים אחרים, הרבה תמיכה שאני לא לבד, כמו גם כלים שיעזרו לעצמכם ולילדכם.
1	הבנה של המניעים ההתנהגותיים של הילד, כלים מעשיים ופרקטיים למצבים מסוימים ובמידה לא מועטה הייתה ממש קבוצת תמיכה
1	הבנה של תהליכי ההתבגרות של בני עם הצרכים המיוחדים, קיבלתי כלים להתקדמות ולעבודה מהבית מתוך הבנה
1	הדרכה, ביטחון, עידוד, מסכה
1	ההסתגלות שונה על דברים
1	הזדהות ותמיכה גדולה עם ההורים
1	הכרת הורים נוספים, הבנת פירוק מצבים קשים עם הילד, הבנת התחושות שלי כאמא
1	הנגשת ידע שהיה מוכר לי באופן חלקי על ידי סילביה (המנחה) וכן ראית פרספקטיבות שונות על דברים מצד המשתתפים
1	הסדנא של עידית בנושא שחיקה הייתה פשוט חוויה עוצמתית עידית מקצועית ומדהימה – מדייקת כל אחת בדיוק למקום שלה. הסדנא הייתה תהליך יוצא דופן – ממש סוג של טיפול ריגשי נגענו בנקודות רגישות נורא עם הדרכה לשינוי והתקדמות....
1	הסתכלות אחרת על המצב, התמודדות קלה יותר
1	הקבוצה הייתה מקום להעלות סוגיות שונות הקשורות להורות בכלל ולבן עם הקשיים שלו בפרט.
1	הקבוצה העלתה את הבטחון שלי ואת התחושה שאני לא לבד בעניין
1	הקבוצה תרמה לי להבין וללמוד על אוטיזם ונתנה לי כוח בתחילת הדרך שלי
1	הקבוצה תרמה ליצירת קשרים עם הורים המתמודדים עם אתגרים דומים ונתנה כלים להתמודדות עם האתגרים שבגידול פעוט עם צרכים מיוחדים.
1	הקשבה, אמפתיה, מידע
1	השיתופים של ההורים, והמידע שאביבית העבירה
1	התאווורות, זמן לעצמי, לפגוש אנשים
1	התאווורות, הייתי בתקופה קשה נפשית וזה עזר לי קצת לצאת ולתת לעצמי. אז תודה רבה
1	התמודדויות שתגדל
1	זה כמו ריפוי בעיסוק בשבילי

1	חוויות אישיות על מה שקורה אצלי ואיך עזר לי מה שלמדנו
1	חוזק ועידוד במצבים שקשים לנו ביום יום. והתבוננות בצורה אחרת על הילד המיוחד
1	חיבור להורים כמוני
1	חידדה את החשיבות של כבוד לרצון האח ומתן כלים למימוש הרצון במציאות
1	חיזוק הבטחון העצמי של הילד
1	חכמת ההמונים ידע ניסיון
1	חשיבה אחרת ולסיים לב להתנהלות מול הילדים ולמחשבות שלי
1	חשיפה ומודעות
1	ידע
1	ידע בהתמודדות עם בני בגיל ההתבגרות
1	ידע וכלים להתמודדות גם עבורי גם עבור הבן שלי
1	ידע כוח שיתוף כללי של הקבוצה חוזק וזהו עצמי כהורה
1	יכולת לשתף ולקבל כלים
1	יצירת מרווח נשימה ופגישה עם עוד נשים חזקות כולל המארגנות והמתנדבות, הרחבה של המעגל האישי
1	יש למי לשאול שאלות ולקבל תשובות אישיות מיידיות או כמעט. אכפתיות ויעילות
1	כוח רגשי, חיבור,
1	כיצד להתמודד עם בעיה שאנו מתמודדים איתה
1	לביטחון העצמי
1	לדעת, להכיר, להבין יותר טוב
1	להבין את שונה
1	להבין התנהגות של ילד, לדעת להכיל אותו ולהתייחס בהתאם
1	להיות בקבוצת השווים לתת לעצמי זמן איכות לקבל כלים שלא הכרתי
1	למדתי הרבה ממה ששיתפו אימהות בקבוצה
1	לשמוע מאנשים נוספים שחווים דברים דומים, תחושה של שותפות
1	מודעות היא ידע המשתקף לעומק, כלומר אני מבין את בני עד כמה שניתן על מנת להדריך אותו בצורה הטובה ביותר ועם הטיפול וההכוונה הטובים ביותר.
1	מידע כיצד להתמודד עם בני בגיל ההתבגרות וכיצד להכין אותו לנישואין
1	מידע מקיף על השינויים שעובר בני בצעירותו וכיצד להכין אותו לנישואין.
1	מכל ההיבטים מעל ומעבר למצופה!! עצם ההזדהות הקבוצתית בהנחיה של מנתחת התנהגות תרמה לי לתחושת השוויון- שאני לא לבד בכל ההתמודדות שלי ובכלל כל שיעור בפני עצמו היה אפשר לערוך עליו סידרה בפני עצמו, אני מאד נתרמתי מהבנת גישה חדשה, מהתמקדות העשייה והמקום שאישי שלי בתוך העשייה, מיציאה לפעולה כל מפגש מחדש באופן ברור על דברים שכ"כ עזרו לי לקדם את כל הבית -עוצמתי ברמות על!!!!
1	מקום לשתף ומקום לקבל כלים להתבוננות פנימית
1	נתנה כוחות חיזוק והעצמה.
1	נתנה לי כלים להתמודד עם מצבים .
1	סביבה תומכת, מידע וחברים
1	סמכות הורית וביטחון מול הילדים
1	פגשתי נשים מדהימות ומנחה מקצועית ונעימה שנתנה כלים מעשיים לביצוע, ודייקה אצלי הרבה תובנות . הקבוצה נערכה גם בתזמון מדויק למצב ריגשי לא פשוט בהייתי בו ובזכותה הצלחתי לזהות מה קורה ולקבל כלים לעשייה על מנת להתרומם.
1	פרופורציות
1	קבוצת תמיכה עם רעיונות לעזרה מעשית בחיי היום-יום.
1	קיבלתי ביטחון עצמי. הכרתי עוד הורים שמתמודדים כמוני. קיבלתי מלא כלים. הנאה והמון כיף. גם זמן רק לעצמי לעשות משהו שאני אוהבת מאד
1	קיבלתי בקבוצה ידע ותמיכה
1	קיבלתי כלים להתמודד עם מצבים שונים ומורכבים

1	ראשית, מאוד נחמד להכיר אמהות שמזדהות איתי, ושגם להן יש ילדים עם צרכים מיוחדים. הבנות בקבוצה שיתפו מחוויות היום יום יחד נתנו וקיבלנו טיפים להתמודדות עם הילדים המיוחדים והמשפחה בכלל. נוצר קשר ביני לבין בנות שלא נראה לי שבחיי היום יום הייתי יוצרת אינטראקציה איתן ואני מברכת על כך
1	שאני לא לבד במערכת הזו
1	שותפות. ידיעה שיש הרבה גורמים שיכולים לעזור
1	שינוי בהרגלים, קבלת הילד המיוחד כמו שהוא
1	שינוי עצמי לגבי סיטואציות שונות כיצד להגיב שונה ולגרום לתגובה שונה
1	שינוי תודעתי מקצה לקצה מול התנהגותו של בני
1	שינתה את חייה!!!
1	תחושת השותפות ביחד עם אותם קשיים
1	תמיכה
1	תרמה לי ידע איך להתמודד עם חרדות
1	תרמה לי מאוד! גם מבחינת כלים פרקטיים לחיים, וגם מבחינת התמודדות רגשית. שרון מדהים!
1	תרמה מאוד מאוד
1	קיבלתי כלים וחיזוקים לאתגרים היומיומיים כהורה למתבגרים מיוחדים
1	חיזוק אישי לעצמי
1	לדעת שאנחנו קבוצה ולא לבד בתוך המורכבות
1	שיתוף מידע, פריקה, שיתוף חוויות, העצמה

נספח מס' 6 : תגובות לשאלה - מה הפריע לך במהלך ההשתתפות

תגובות לשאלה – מה הפריע לך במהלך ההשתתפות?
בעיקר חוסר עקביות בהשתתפות בקבוצה של המשתתפים, שהוביל גם לאיחורים ותחושה פחות רצינית. גם התנאים הפיזיים היו די מעכזבים, בעיות טכניות ולא פעם המקום לא היה מוכן בזמן וחיכינו שיפתחו את החדר ויחברו את המצגת על חשבון זמן קבוצתי.
האמהות למרות שרצו להגיע היה לחלקן קשה להתמיד ולהגיע באופן רציף לכל הפגישות
היה לי קצת קשה שהכל סבב סביב הדת, אהבתי שזה היה יותר כללי (אני מאמינה שלכולנו יש חוט מקשר ואפשר לקשר את זה) זה הרגיש לי שזה סובב סביב הדת וסביב ההלכות דבר אשר גרם לי בפגישה אחת לחשוב אם להמשיך. אני חייבת לציין שאני בעלת ידע רב בתורה ובהלכות השונות אבל צריך להתחשב באלו שלא מכירים ויש להביא דברים נכונים ואמרות נכונות במיוחד לקהל הנשי. כלומר להאדיר את הרוח ולא להוריד אותה.
לא הפריע
ליאורה הייתה מקסימה וקשובה, אבל לצערנו לא נוצרה ממש קבוצה. היינו 4 משתתפים, וחלק עם מצלמה סגורה, כך שהיה קשה מאוד לקיים קבוצה סדירה שמשתפת ומתגבשת. רבים שהתחילו עשו זאת ללא מחויבות (הגיוני שדרישה לתשלום סמלי הייתה יכולה למנוע זאת). בנוסף 15 מפגשים זה המון. נכון היה להתחיל עם פחות, ולהוסיף במקרה שיש קבוצה רצינית שמעוניינת בכך.
מאוד בעייתי שהקבוצה היא רב מוגבליות ובתפקודים שונים. הדבר לא אפשר לדבר בחופשיות על ההצלחות של הבוגרים שלנו כי ישנם הורים שהבוגרים שלהם זקוקים להמון תמיכה או שהתקדמותם איטית. כמו כן צרכי הבוגרים בתפקודים השונים זקוקים לסוגי שירותים שונים שהקשה גם על השיח שהיו חברים שעל כל דבר היה להם מה להגיד במקום

נספח מס' 7 : תגובות לשאלה - מדוע תמליץ

תגובות לשאלה – מדוע תמליץ
אין דבר כזה יותר מידי למידה תמיד יש מה ללמוד
אני חושבת שזה דבר מבורך וחשוב להכיר את האנשים מאחורי הקלעים וחשוב ליצור מערכת תמיכה ולכן גם הבאתי איתי 2 חברות שהצטרפו.
אני חושבת שכן נחמד לשמוע מאוד אנשים במצב דומה
אני ממליצה לכל אמה להשתתף בקבוצות כאלה כי הן מגבירות את ההבנה, התרבות, המודעות והביטחון הרב שלנו. הם נותנים לנו את היכולת להועיל לילדינו וללמד התנהגויות חיוביות ומקצועיות ככל האפשר על מנת לעזור להם להמשיך בדרך הנכונה.
אפשר ללמוד המון מהסדנאות.
בגלל הכלים הרבים שקיבלתי, בגלל שהיינו יחד סביב אותו עניין וזה חיזק אותי שאני לא לבד, ובגלל העובדה שהבנתי שיש הרבה מה לעשות
בגלל שזה עזר לי להבין את עצמי ואיך אני יכולה לעזור לילד שלי יותר טוב
בהנחה שנוצרת קבוצה טובה, מדובר בהזדמנות טובה להחליף חוויות ולשוחח על אתגרים הקשורים להורות לילדים עם צרכים מיוחדים
בזכות הקבוצה קיבלתי תמיכה בהבנה שהקושי אצלי הוא הגיוני. נכנסתי לפרופורציות וקיבלתי כוחות ליישם את הכלים שרכשתי ושהיו לי לפני כן. כוחה של קבוצה... השיח והדיונים שהיו בקבוצה תרמו מאוד. הלוואי והתחושה שיש לי כרגע "שקיבלתי את הילד שלי מחדש" תמשיך גם הלאה.
היא יעילה ברמה לא רגילה, וגם יש בה חוויה
היה מוצלח ומסייע בהתמודדות בחיי היום יום
היה מקסים, מאחד ואכפתי
הכלים מעשיים מאד והאווירה נחמדה ותומכת
המרצה טוב, השיתוף עם החברים וההדרכה של המרצה עוזרת.
הסדנא מכילה מאוד מאוד חשוב ועוזר
הסדנא תרמה לי מאוד
הקבוצה באמת עזרה לי כהייתי ב"ה מאוד
הקבוצה הייתה טובה מאד, נוצר קשר אישי בין המשתתפות, כלים טובים, חומר לימודי כתוב, קיבלנו מענה לכל השאלות.
הקבוצה תרמה לתחושת הביחד, נתנה כלים ומענים לאופקים חדשים, הרחבת ידע. הכרות נעימה עם מחלקת הרווחה. יחידת ההתנדבות שלקחה חלק לשיתוף פעולה
התעשרתי ממנחת הסדנא ומהתהליך הקבוצתי של החברות הקבוצה
זה חשוב לשתף וללמוד מאחרים, ולהרגיש לא לבד
זה מאוד נחמד לדעת שיש עוד אנשים אם אותם בעיות כמו שלך ושאתה לא מרגיש שונה מאחרים כשמסתכלים עלייך ומה יגידו עלייך..
וזה נותן רוח גבית להתמודד אם מצבים מסוים .. ולקחת מכל מיני אנשים אחרים כלים להסתדר אם המצב
זה מביא לשינוי אמיתי....ובנוסף עוזר ליצור קשרים של נשים המתמודדות עם אותה התמודדות(כמובן למי שבאמת רוצה ומשתפת...)
זה מחזק
זה מעניין זה נתן לי כלים להתמודד יצרנו חברויות חדשות. וזו הייתה המרצה שהעבירה את הנלמד בטוב טעם ומלא רגישות
זה נותן המון מידע ומיצר חברויות והתאווורות עם כל הלחץ שאנו מצויים בו
זה נותן הרבה כח הקבוצה והתכנים הנלמדים חשובים ומעשירים ומרגיע שאני לא לבד מתמודדת עם הקושי
זה עשה לי טוב אז אשמח שיעשה טוב גם להורים נוספים
חשוב לגבש את הקהילה שידעו שהם לא לבד
חשוב לדעת שיש עוד הורים במצב שלי

חשוב לכל אמא להגיע לסדנאות. הן מעשירות בידע חיים, משנות הרגלים לקויים, עצם השיתוף בקבוצת השווים נותן תמיכה ומוטיבציה להמשיך ולהתמודד עם האתגרים בחיים. במרוץ החיים ממש חשוב להקשיב לעצמך!! ממליצה בחום. אני עשיתי תהליך ששינה אותי מקצה לקצה!
יש עוד נשים באותה סיטואציה שמדברים על אותו
יש קורסי הדרכה בכל תקופה
כי אני במקום אחר היום. ויש לי חברה שווה לי שאני יכולה לספר לחזק להתחזק ולהתיעץ ויבינו על מה אני מדברת יש לי מקום טוב להתחלק בקושי ובאתגרים וזה מקל על החיים.
כי החומר שנלמד מוסיף ומכירים עוד חברים
כי היה כיף וחשוב להיות יחד.
כי היה לי טוב בקבוצה. וזה תרם לי הרבה
כי היה מאוד נעים ונתן הרבה מידע יעיל וחשוב
כי היום כל אחד זקוק לכלים כדי להתמודד עם כל כך הרבה דברים וגם היחד עם המשתתפות מקל במידה מסוימת על עול
כי הקבוצה נותנת ידע ותמיכה
כי התרומה של הקבוצה והתוכן היה מעל ומעבר
כי זה חשוב
כי זה מאוד עזר והועיל לי ואני רוצה שזה יועיל גם לאחרים
כי זה נותן המון, זה מחזק, זה מלמד אותך להתמודד וגם על הדרך להבין ולהרגיש שאתה לא לבד.
כי זה נותן כוח ומאוורר
כי זה תורם לי בביטחון העצמי נותן לי אופציה להיפגש עם אנשים ומפתח את היצירתיות שלי
כי זה תרם לי הרבה
כי זה תרם לי רבות
כי זה תרפיה
כי מקבלים תשובות לבעיות היום יום, בזמן אמת
כי קבוצה זה כוח. וכוח זה ידע
כי קהילה תומכת מסייעת לא להרגיש בודד, כי לדבר על הקשיים עוזר בתהליך ההכרה בילד המיוחד ובהורות המיוחדת, וכי המרצה הייתה קשובה ומקצועית!
כי שירי מדהימה והתאימה את התוכניות לדינמיקה הקבוצתית ובכלל היה מרתק מעשיר וממלא.
כיון השתתפות בקבוצה נתנה לי מקום להביע ולשתף באתגרים. תחושת שותפות של אנשים עם מכנה משותף וכן כלים לנקודות מבט חדשות
מאד תורם מחבר ומעצים
מודעות, שבירת שגרה והרגשת שייכות
מידע מועיל
מכיוון שהקבוצה מאורגנת על ידי מומחים מקצועיים, האווירה חמה, אוכל ועזרה עם הילדים מאורגנים כך שההורים יוכלו להשתתף באופן מלא בקבוצה.
מכיוון שמרגישה וראוה כמה קבוצה כזאת תורמת, גם מבחינת ידע וכלים לחיים וגם בעקבות קשרים שנוצרו עם משתתפות מהקבוצה, הלאה גם מחוצה לה
מעניק בכל זאת מקום לשיח, קבלת כלים, שיתוף והענקת וקבלת מידע
מעשיר את הידע אודות נושאים רלוונטיים הן באמצעות המנחה והן באמצעות המשתתפים. נותן אפשרות לשיתוף.
מעשיר, מחכים, משחרר
מפגשים אלה מחזקים את הקשר עם אנשים המתמודדים עם אתגרים דומים ונותנים כלים חשובים להתמודדות עם אותם אתגרים.
מפני שזה עוזר לפתח קשר בין הורים, נותן מעדע רלוונטי
מפני שחשוב ביותר ללמוד על השירותים ועזרה נוספים וחדשים שניתנים להתמודדות המשפחה של בוגרים אם צריכים מיוחדים החיים בחיקה
משום שהקבוצה תורמת בפן האישי,
הייתי שמחה שהקבוצה שלנו תמשיך לפעול עם מפגשים נוספים

נהייתי מהמפגש וגם האכפתיות שהייתה שם אוזן קשבת
נותן ידע ושיתוף
נחמד מאוד ומעצים
נתן לי המון כלים, חיזוק נפשי, הרבה כוחות עם שמחה וחוויה.
עוזר להתמודדות, תורם לחברות, אווירה מקסימה.
עוצמתי ביותר
על ידי המשך הקבוצות הללו
על מנת להקנות כלים טובים יותר להתמודדות עם קשיים בבית
עלינו להמשיך ולהרחיב את הקורס כי זהו נושא חשוב מאוד בחיינו
ערכת השלמה בנושא זה
צור קבוצה שנייה באותו נושא
קבלת כלים מקצועיים
קורס השלמה
ראיתי עד כמה תרם לאמהות שהשתתפו
שבירת שגרה
שירי מעולה המקצועית והיה מעשיר ומחכים מאוד. תודה רבה
תורם הרבה ונותן כח
תחושה של ביחד
תחושת חיבור לקהילה, הפחתת בדידות
תמיד טוב לשמוע עוד דעות ורעיונות ממשפחות שנמצאות באותו מצב
תמיכה
תרם לי הרבה מאוד, נתן לי תובנות מיוחדות שמסייעות לי יום יום להתמודד
קבוצה שכזו מהווה גורם מחזק ומוסיף לאתגרים השונים כהורים.
בגלל טלי
באהבה גדולה
קבוצה כזו היא חשובה לבריאות הנפש של הורים מיוחדים
חושבת שזה חשוב להיות בקבוצת שווים, שיתוף המידע בין חברי הקבוצה יכול לתרום רבות ולתמוך במשתתפים נוספים

נספח מס' 8 : תגובות המשיבים לשאלה - לסיום, במידה ויש משהו נוסף שתרצה לומר/להציע/להעיר/להאיר – נשמח לשמוע

תגובות המשיבים לשאלה - לסיום, במידה ויש משהו נוסף שתרצה לומר/להציע/להעיר/להאיר – נשמח לשמוע:	
1	אלפי תודות על ההזדמנות להיפגש ולהיות ועל כל רגע שהיה עצמתי ומחזק...
1	אין
1	אמרתי לחני המנחה שבזכותה קיבלתי את הבן שלי מחדש. תודה, תודה, תודה
1	אני אשמח לציין שמית את האנשים המדהימים שלקחו חלק בשיח, בכיוון, בחשיבה. אסנת, יהודית מרסל ומוניקה.
1	אני אשמח שיהיה המשכיות לסדנה הזו ושיהיו מפגשים נוספים
1	אני הוקסמתי מההשתתפות, פעם ראשונה שלי ולא יכולתי לשער את גודל המשמעות שזה הכניס לחיי!!
1	אני חושבת שהיה צריך לתת יותר זמן ומקום לשיתופים ושיח פתוח ופחות הנחייה מובנית.
1	אני מקווה שתמיד יהיו קבוצות ומפגשי מודעות כדי שנוכל תמיד להועיל ולהנות לילדינו מהמידע והעצות האלה של מודעות שווה.
1	אני רוצה להודות לאנה, סוניה ונעמי על עבודתן. מה שאתה עושה הוא חשוב ובעל ערך רב.
1	אשמח אם יהיה המשך לסדנא
1	אשמח להצטרף לקבוצות כמו זאת עם מנחה מקצוענית כמו סילביה שהצליחה להאיר את עיננו
1	אשמח לעוד מפגשי הורים ובכלל מפגשי העשרה להורים וילדים מיוחדים.
1	אשמח לעוד מפגשים כאלו.
1	אשמח מאוד!!! אם הקבוצה תוכל להמשיך!
1	גישה למה שכבר קיים ואנחנו לא יודעים / פעילויות אחרי צהרים, תנועות נוער לבוגרים, לאן אפשר לבקש נופשון (רשימה של מקומות או ארגונים), עזרה במציאת מקומות לשרות לאומי
1	היה לי מאוד כיף, נעים
1	היה מקסים, אני חושבת שלא עבד בעיקר בגלל עומס החיים שלא אפשר לי ולרבים מחברי הקבוצה להתחבר יותר ולהיות יותר מגויסים
1	היה מקסים, יש"כ גדול לכם
1	הייתי שמחה לקבוצה שחש יש אימהות למתבגרים עם אוטיסטים או למי שיש יותר מילד אחד על הרצף
1	הכול מושלם. תודה על הכול
1	הלואי והרשויות היו מעדכנות אותנו בזכויות של הילדים שלנו
1	המדריכה הייתה ממש חמודה, הרגשתי נוח. תודה רבה.
1	המנחה הייתה מהממת והעשירה אותנו מאוד
1	חשוב מאוד לתת מענה ולהרחיב את נושא הפעילות גם להורים וגם לילדים! כל התמיכה משפרת מאוד את החיבור שלנו ההורים מול הקהילה.
1	חשוב ממש לאפשר להורים קבוצה. פעם פוטותרפיה, פעם כתיבה, פעם הדרכה וכו'
1	חשוב שיהיה המשך של עוד סדרה מקדמת כזאת תודה רבה וישר כח!!
1	חשובה לי סדנא המשך להתקדמות
1	ישר כח על המחשבה על המשפחות! ברצוני לציין שיש לי בן, בן 12 על הרצף האוטיסטי ואין לו מענה במרכז למשפחה בב"ב! אין קבוצות בכלל! אשמח שתיקחו את זה לתשומת לבכם. תודה
1	כן שהלואי ונמשיך להיפגש, ליצור להתרגש לעזור ולתמוך ושתמיד יהיה לנו מקום להיות בו
1	לא

1	לא משו מיוחד
1	להוסיף יותר פעילויות/סדנאות להורים משפחות במשך השנה
1	ליאורה אשה מדהימה ומדריכה מעולה!
1	ליצר קבוצה הומוגנית יותר מבחינת הגיל ורמת התפקוד.
1	מאוד מאוד נהייתי. תודה לכל מי שחשב עלינו!!!
1	ממליץ מאוד על ארגון והשתתפות במפגשים דומים. מאוד נהייתי ומרגיש שהעשרתי את הידע שלי והקשרים שלי בתחום. תודה
1	ממליצה בחום על עוד סדנאות, בחיתוכי פירות או אומנות, תכשיטנות, נופשים, כדי להזרים לנו כוחות
1	ממשיכים לתמוך ולהיפגש
1	מקווה מאוד שיהיו עוד סדנאות שיעשירו אותנו אני רואה בזה זמן איכות לאימהות לילדים עם צרכים מיוחדים הזדמנות ללמוד ולהעשיר את הידע
1	נהייתי מאוד, אשמח מאוד אם יהיו עוד סדנאות מעין אלו, נהייתי מאוד גם מהדיוק בזמנים.
1	נסמה היא אחת האנשים הכי נפלאים שפגשתי אי פעם, אני מקווה שנוכל להרחיב איתה את המעגל ולהמשיך כי היא נותנת מהלב.
1	נשמח לסדנא בסגנון דומה שמיועדת לאבות פעילויות לאחים חשובות מאד ותורמות לקשר המשפחתי ולהכלה של הילד המיוחד ניכר החשיבה הרבה בגיוון הסדנאות המקצועיות ובפעילויות מושקעות ואפילו בביבוד שיהיה נחמד
1	נשמח לעוד מפגשים. הילדים גדלו ואיתם האתגרים בנוסף חוויון מלחמה וחרדות לכן מפגשים נוספים יסייעו לנו מאוד
1	נשמח לעוד קבוצות...
1	סדנא בת עשרה מפגשים מרגיש קצר מידי, אשמח שכל סדנא תכלול יותר מפגשים
1	סדנא גם לאחים לילדים עם צרכים מיוחדים
1	פחות הרצאות יוצר פעילות
1	קבוצות כאלו הם מבורכות! צריך אותם יותר ממה שאנחנו ההורים מבינים.
1	קצת ארוך....
1	ראשית תודה רבה על היוזמה. תודה רבה לסילביה שטיגליץ המנחה, על קסם אישיותה ומקצועיותה. היא באה מהשטח והעשייה עם ניסיון עצום! ידעה לחבר בין כולנו וליצור קבוצת תמיכה אמיתית.
1	רוצה לומר תודה לפני הכל שממליצה מאוד לקיים סדנאות כאלה זה עוזר ונותן כילים מדהימים של התמודדות ורוגע
1	רק לומר תודה רבה
1	שיהיה נושאים גם חדשים
1	שיהיו יותר שעות
1	שמהרצה שרון זוהר היה פנטסטי נתן יחס אישי יחס שווה לכולם ללא יוצא מן הכלל.. צריך לדאוג לו לעוד הרצאות
1	שמחתי ונהייתי ואני מקווה שהתמיכה תימשך ושהקבוצות ימשיכו
1	שתעדכנו את העובדים הסוציאליים אפשרויות וחוקים חדשים, להורים אין להם שום מושג על השינויים אפילו עם בוגרים.
1	תודה לכל הצוות המדהים על ההשקעה
1	תודה על ההזדמנות להכיר עוד הורים ונושאים שקשורים אל ההורות המיוחדת..תודה שאתם פותחים כאלו קבוצות לילדים קטנים כי זה שלב חשוב
1	תודה על הכל- חשוב לגבש את הקהילה ולהביא המון סדנאות שיעזרו לנו כהורים
1	תודה רבה
1	תודה רבה

1	תודה רבה לצוות המדהים והמשקיע ונשמח לעוד סדנאות כאלה
1	תודה רבה על כל הנתינה
1	תודה רבה!
1	תודה רבה. חשוב לחשוב על חתכי הורים עם בוגרים עם אותה מוגבלות או בתפקוד דומה על מנת לקיים שיח פתוח ויותר ממוקד לצרכים המשותפים
1	תודה, 😊
1	תמשיכו לתת אפשרות לאמהות להעשיר את הידע ולקבל כלים בהתמודדות היום יומית ותודה רבה
1	אנחנו כקבוצה רוצים להמשיך את המפגשים עם המנחה
1	טלי המנחה הייתה מהממת ומקצועית